CONSTANTIN HAGEA

ZILE ȘI NOPȚI IN STEPA NOGAICĂ

INSEMNĂRI DE RĂZBOIU

1942
BRAȘOV

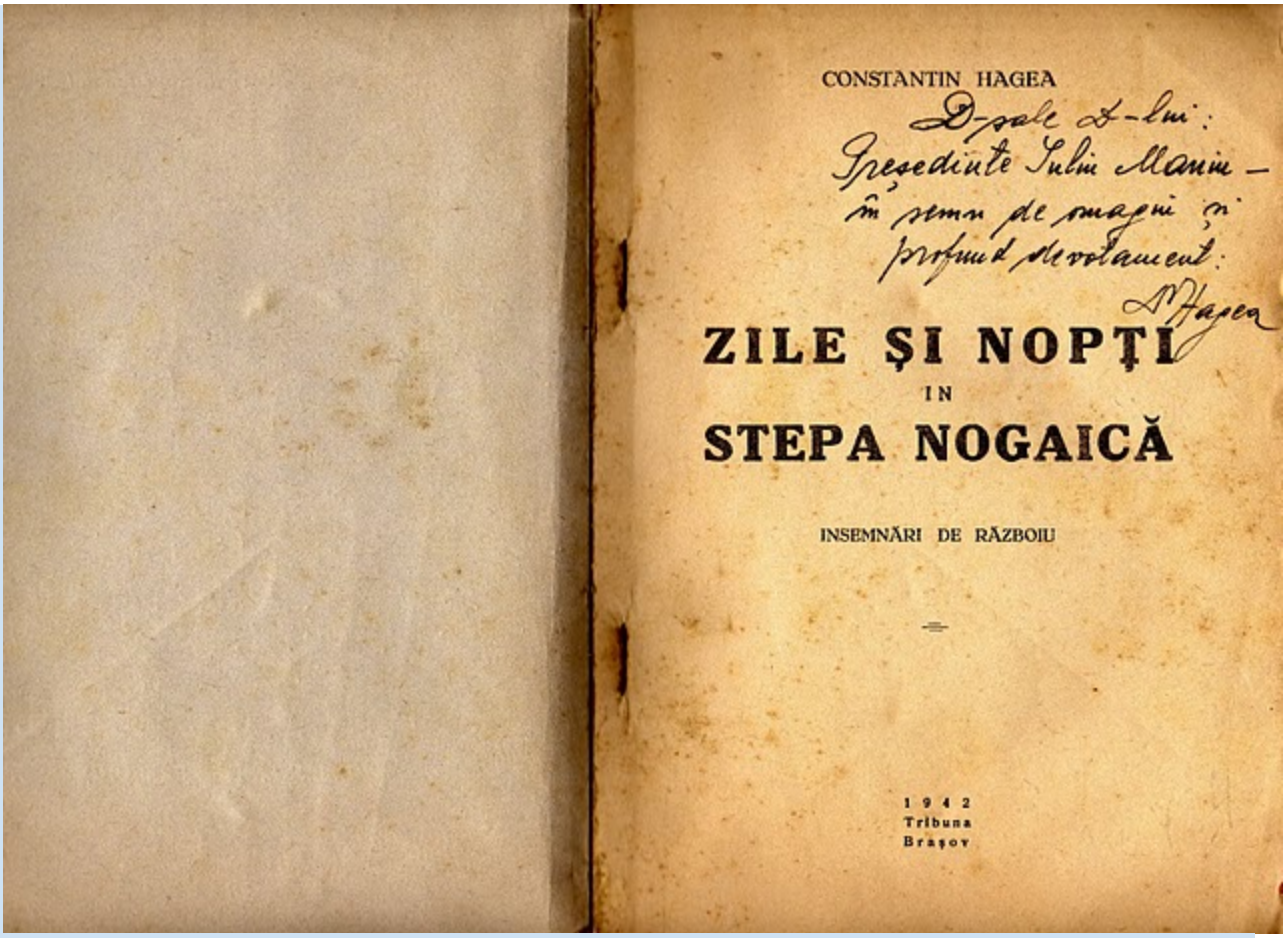

CONSTANTIN HAGEA

D-sale d-lui:
Președinte Iuliu Maniu —
în semn de omagiu și
profund devotament:
C. Hagea

ZILE ȘI NOPȚI
IN
STEPA NOGAICĂ

INSEMNĂRI DE RĂZBOIU

1942
Tribuna
Brașov

INCHINARE

Vouă, celor cari ați îndurat frigul și arșița dogoritoare a câmpiilor ucrainiene; vouă celor cari ați străbătut drumurile lungi și desfundate, sau le-ați înghițit colbul gros și negru; vouă celor cari ați înfruntat betonul aruncător de foc și un dușman nenumărat, ce se bătea cu înverșunare și disperare; vouă celor ce o'ați învredniciț să rămâneți în viață și vouă celor ce ați rămas risipiți pe întinsul pământurilor străine, străjuiți de modeste cruci de lemn; vouă ostași români, pentru faptele voastre de arme, pentru care Patria vă este recunoscătoare, iar urmașii vă vor slăvi, Vouă vă închin aceste rânduri,

AUTORUL

CUVÂNT INAINTE

La mijlocul lui Septemvrie din acest an, am fost chemat dela unitatea unde eram mobilizat şi trimis la Corpul de Munte, pe front, ca reporter de războiu. Am plecat dela granita de Vest a Ţării şi am străbătut drumul: Tighina, Tiraspol, Katargi, Nikolaev, Cherson, Berislav, Kornevka, Timoscevka, Alexandrovsk, Terpenje, Melitopol, Partisan, Djankoie, Novo Zariţino, Karasubazar, Feodosia, Simferopol, Perikop, Odessa şi de acolo înapoi în Ţară, peste Tighina.

Străbătând acest drum — drum lung, greu şi adeseori plin de primejdii — am însemnat ceeace am văzut, ceeace am simţit şi ceeace am auzit dela camarazii mei, însemnări din care o parte au apărut în ziarele ardelene. Intors în Ţară, am socotit de bine să le adun într'un volum, pentrucă slova tipărită să facă să rămână neuitate faptele de arme săvârşite de braviii noştrii ostaşi. Cu credinţa că prin aceasta mi-am îndeplinit o firească îndatorire faţă de camarazii de cari mă leagă atâtea amintiri.

BRAŞOV, Decemvrie 1941

C. B.

DRUM SPRE FRONT

Pe unde a trecut războiul. – Prima noapte peste Nistru. – Altă lume, altă viață. – „Fără de sfârșit pustiul crește...” – Tighina – Nikolaew – Cherson – Berislaw și mai departe...

Sfârșit de Septemvrie 1941. Trecând Prutul, ne dăm numaidecât seama că pe aici a trecut războiul. Războiul care lasă în urmă jale și sărăcie. În gara Ungheni, o oprire mai îndelungată. Lumea civilă trebue să-și vizeze hârtiile, pentru a putea trece în Basarabia. La vreo sută de metri de gară, la capătul unei străzi ce dă în linia ferată, s'a înjghebat un adevărat târg. Femeile din localitate au adus aci spre vânzare sute de pui tripți, mere, struguri, nuci și alte bunătăți. Publicul călător se aprovizionează cu de toate. Pe o linie secundară stă garat un tren cu prizonieri ruși. Fețe septe, bărboase, capete sburlite, priviri de șobolani speriați. Înfățișarea lor trădează viața chinuită ce au dus-o înainte. Sunt păziți de soldați germani. Lumea îi privește cu desgust amestecat cu milă. Mulți le aruncă bucăți de pâine și fructe, sau țigarete. Ei le prind din vânt cu mișcări hrăpărețe și rânjind înclină capul în semn de mulțumită.

Între ei, un Român basarabean prinde vorbă cu lumea de lângă tren, care îi pune fel de fel de întrebări: „Unde v'au prins? Câți ați fost? Ce vă spuneau mai marii voștri? Cum o duc soldații ruși?” Are și un frate în acelaș vagon. Românul basarabean ne spune că ceilalți camarazi ai lui trăiesc sub groaza că vor fi împușcați. Așa le-au spus comisarii politici. Lumea de jos vrea să-i facă să înțeleagă, că nu se va atinge nimeni de ei. Într'un colț al vagonului, un prizonier țeapăn ca o statue, cu expresia feței încremenită într'o stare de seriozitate dureroasă. E un copilandru de cel mult 18 ani. Stârnește unanime compătimiri și comentarii de osândire a celor ce l-au făcut pe acest biet nenorocit să îmbrace haina militară și să ia arma.

În compartimentul meu, Colonelul R., care merge pe frontul dela Odessa să ia comanda unui regiment, al cărui comandant a căzut de curând, apoi un maior și un tânăr sublocotenent bihorean, Bolocan, care are acelaș drum ca și mine. Sunt tare bu-

curos de această tovărăşie. Dânsul deasemenea mi se arată foarte recunoscător pentru ştirile bune ce i-le dau despre un frate al său, care a lost pe front şi s'a întors în ţară.

Trenul geme de lume. Cea mai mare parte militari: Români şi Germani. Intr'un vagon învecinat, un soldat de-al nostru ţine în mâini o puşcă automată rusească, model 1940, pe care o arată şi o explică camarazilor săi.

Continuăm drumul spre Tighina. Prin gări, ne încrucişăm cu trenuri de prizonieri şi răniţi. Lumea cu buzunarele pline de seminţe de floarea soarelui, din care ciugulesţe, mergând în sus şi în jos. Prin văzduh, grupuri, grupuri de avioane, care merg şi vin de pe front. La Chişinău, până la plecarea trenului, avem timpul necesar să vedem distrugerile săvârşite de armata sovietică în retragere. Pereţii în ruină şi plini de fum sunt mărturii triste ce povestesc trecătorilor năpasta grea ce s'a abătut asupra acestui oraş, altădată atât de frumos şi înfloritor.

1936 - 1941

La Tighina am mai fost în anul 1936, când mă hotărisem să fac o plimbare prin Basarabia, ca să cunosc şi această parte de ţară. Era toamna, tot cam pe vremea aceasta. Imi aduc aminte, că piaţa oraşului era încărcată de fructe: mere, pere, piersici, şi mai ales struguri de toată frumuseţea. Prăvăliile erau pline cu mărfuri, iar străzile înţesate de lume. In restaurante, mâncare şi băutură din belşug şi orchestre minunate delectau publicul consumator. Tighina trăia o intensă viaţă comercială şi roadele circulaţiei banului se vedeau la tot pasul. Pentru mine ca ardelean, trăind la Cluj, viaţa dela Tighina, cu aspectele ei caracteristice, nu era lipsită de interes, lucru care m'a făcut s'o oglindesc într'un reportaj ce a apărut la timpul său în ziarul „România Nouă", din capitala Ardealului.

Astăzi, evident, Tighina nu mai e cea din 1936. Prăvăliile sunt în parte distruse, sau arse, parte închise, iar pe străzi o fototeală de uniforme şi autovehicule militare. Cele două, trei restaurante deschise sunt literalmente asaltate de lume. Mâncarea potrivită, iar vinul cu ceva mai bunişor decât chisăliţa. Debitele de tutun sunt tot aşa de căutate. Cererea e foarte mare pentru ţigarete şi cărţi poştale. Sunt unii care cumpără câte 2000—3000 ţigarete.

Clopotele bisericei din centru bat monoton, în măsuri largi şi egale. E ceva impresionant, sumbru, în acest cântec al clopotelor. Mi se spune că trag după un mort.

Dela centrul de îndrumare, un căpitan îmi spune drumul ce-l am de urmat. Drumul se face cu camioanele militare. Trenul nu circulă încă. Găsim o maşină care merge la Nikolaew. Ne încărcăm în ea: şoferul cu ajutorul său, sublocotenentul Bolocan, cu nouă soldaţi (aproape toţi din Târnava Mare) şi subsemnatul. Observăm cum prelata camionului e găurită în vreo 30 de

locuri. Ne lămureşte şoferul: o bombă de avion căzută în apropiere. Benzina necesară şi la drum...

VIAŢA DE SOBOLI

Podul peste Nistru, rupt la mijloc încă în 1918, de Ruşi, e acum complect distrus. Trecem pe un minunat pod făcut din pontoane. Suntem pe pământul Transnistriei. Ne facem câte o cruce: „Doamne ajută!" Citim pe o tablă: „Guvernământul Transnistriei". Inscripţia impresionează.

De aici încolo, amănunte care bat puternic în ochi. In dreapta şi stânga, câmpie întinsă, nesfârşită, cu culturi cari evidenţiază sistemul colectivist. Noi suntem obişnuiţi cu sistemul proprietăţii individuale, pământul împărţit în parcele cu culturi variate. Aici încep culturile vaste, fără delimitări. Ici o mirişte imensă, colo o grădină uriaşă, mai departe o porumbişte nesfârşită. Apoi iarăşi mirişti sau lanuri de porumb. Nu sunt rari nici lanurile de grâu rămase nesecerate. Unele au fost totuşi adunate ulterior de armatele noastre de ocupaţie.

Intâlnim primele Kolhozuri. Un localnic precizează că se spune „Kolhozp". Poate are dreptate, nu ştim. Magaziile uriaşe, unde se adunau toate roadele din jur. Bolşevicii, în retragerea lor, au căutat pe toate căile să le lase goale.

Pe câmp multe maşini agricole distruse: tractoare, maşini de săpat, secerat şi treerat, pluguri etc. Soldaţii din camion privesc cu jind la locurile ce le străbatem şi fac comentarii asupra posibilităţilor imense de valorificare a acestui pământ bogat. Ei sunt ţărani harnici de pe Târnave, cari prin muncă stăruitoare şi măestrită ştiu stoarce bunuri agricole neîntrecute. Din loc în loc aud exclamaţia: „De-am avea noi locurile astea!"

Trecem prin Tiraspol. In drum întâlnim tot mai multe bărbi. Poposim peste noapte în satul Katargi. Aşezările omeneşti de pe aici au o înfăţişare jalnică. Par mai degrabă muşuroaie de soboli. Casele din lut galben, acoperite cu pământ, pe care creşte buruieni. Câte una acoperită cu stuf. Geamuri puţine şi mici. Satul tare resfirat. Gardurile de spini sau scânduri lipsesc cu desăvârşire. Doar în faţa câte unei case un fel de zid de un metru, mâncat de ploi. Prin curţi multă neorânduială. Unde sunt satele noastre bine închegate, cu casele albe, primitoare, vesele, grupate în jurul turlelor svelte ale bisericilor!?

Grajduri nu vedem. Inspre inima satului distingem o biserică. Mai bine zis o fostă biserică, căci lăcaşului sfânt i s'a dat o altă destinaţie, îi lipseşte şi crucea.

Trag cu un camarad la o casă. O babă şi un moşneag ne primesc, bolborosind cuvinte neînţelese. Ne înţelegem prin semne. Punem mâna pe obraz şi înclinăm capul. Înţeleg că e vorba de dormit şi atunci ne răspund afirmativ din cap, făcând mine oarecum bucuroase.

Baba ne conduce într'un fel de tindă, unde pâlpâie focul

în cămin şi unde pregăteşte numaidecât samovarul pentru ceai. Noi ne aşezăm pe scăunelele joase şi căutăm să prindem vorbă cu gazdele. Discuţia merge însă tare greu şi adeseori nici semnele nu ne mai pot ajuta. Începem să învăţăm primele noţiuni ruseşti: Masă, scaun, pat, pâine, apă, lapte etc. Zahăr primim dela nişte camarazi aparţinând unei coloane de transport. Sunt 4 Bănăţeni tare cumsecade, cu cari apoi începem la poveşti în jurul focului.

Ne potrivim aşa de bine la vorbă. Dealtfel, e un moment psihologic deosebit, să întâlneşti departe de ţară oameni din partea ta.

Moşneagul se arată foarte fericit când îi turnăm şi lui un păhăreł de rom în ceaiu. Iar când, la sfârşit, îl mai îmbiem şi cu o „Naţională", bucuria lui începe să se manifesteze sgomotos.

Către ora 9 ne arătăm dorinţa de a dormi. Suntem obosiţi de drum. Un camarad bănăţean se adresează gazdelor pe ruseşte: „Spati, spati". Baba înţelege şi zâmbind ne conduce în camera învecinată, pe uşa căreia intrăm aplecându-ne tare. Dăm cu ochii de o icoană a Maicii Domnului şi uitându-ne întrebători la gazdă, ea ne răspunde cu un zâmbet satisfăcut. Ne arată apoi două laviţe pe care a întins câte un cearceaf şi câte o perină la cap, pe urmă spune un „spokoinoi noci" şi ne lasă singuri. Sătaşul acesta destul de modest ni se pare în împrejurările acestea o adevărată binefacere şi răsturnându-ne, dormim tun, până la revărsatul zorilor.

PESTE BUG ŞI PESTE NIPRU

Multe bărbi, puţine pălării. — „Ce e nou în Ţară?". — „Un regat pentru o ţigară". Prin Stepa Nogalcă.

Pornim la drum. Mereu câmpie nesfârşită şi aceeaşi şosea întinsă, dreaptă. De fapt sunt trei şosele, căci în dreapta şi stânga şosele principale mai există câte un drum, pe care aleargă în sus şi în jos tot felul de vehicole. Drumul ce-l urmăm e monoton. Lipseşte varietatea privelişteĭ din Ţară, unde aşezările omeneşti sunt dese şi întâlneşti la tot pasul ba un deal, ba o vale, ba o pădurice, ba o grădină. Aici mergem ore întregi, fără să vedem decât câmpie nesfârşită. E foarte firesc ca şi psihologia oamenilor de aici să fie alta. Le lipseşte sprinteneala sufletească a locuitorilor din regiunile deluroase. Aici melancolia e atotstăpânitoare. Oameni monotoni şi melancolici ca şi locurile ce le locuesc.

Satele rare ce le întâlnim au acelaşi înfăţişare jalnică, tristă. Oameni îngropaţi în pământ, lume de săraci. Cu tot pământul ăsta negru, nespus de rodnic! Prin sate bărbaţi tare puţini. Multe bărbi mari. Pe deasupra noastră trec şi vin grupuri de avioane amice, la mică înălţime. Apariţia lor ne creiază o stare sufletească de satisfacţie şi încredere. Ne uimeşte şi admirăm mai ales un avion german gigantic, escortat de alte trei mai mici. Pare o dihanie apocaliptică. Întâlnim o linie ferată şi o gară mare arsă. Drumul e numai un nour de praf. Un praf negru, fin, înecăcios. Din loc în loc, pe marginea drumului tractoare răsturnate şi maşini stricate. Apoi numeroase indicatoare germane. Cu ajutorul lor, conducătorii autovehicolelor se orientează perfect.

Ochiul nostru oboseşte de nesfârşitul monoton al câmpiei. Câmpie nesfârşită în dreapta, câmpie nesfârşită în stânga, câmpie nesfârşită înainte. Nu mai dă Domnul să întâlnim o colină, o pădure. Orele trec şi numărul kilometrilor străbătuţi creşte. Trebue să fim în apropierea Bugului. Curiozitatea ne sgândăreşte sufletele. Suntem cu privirile în toate părţile, deşi ne orbeşte praful. Pe lângă noi ţâşneşte un „Oppel" admirabil, însă năcăit în întregime cu lut galben. Ingenios camuflaj! Şi sănătos...

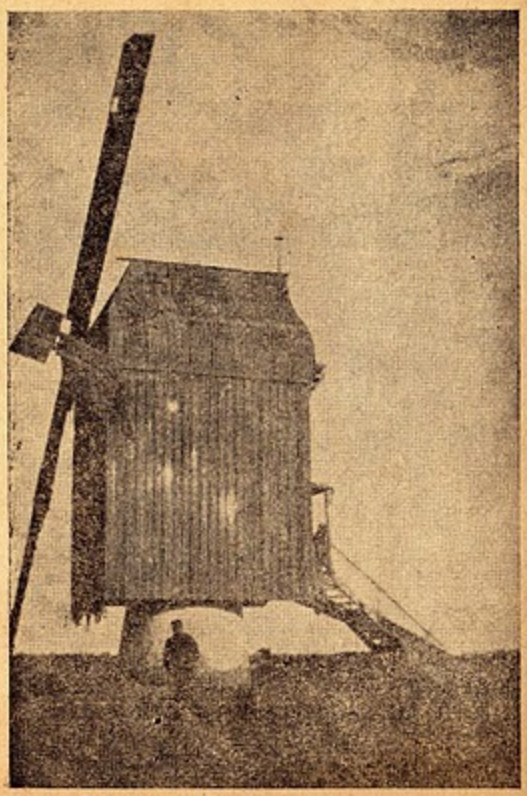

Mori de vânt își rostogolesc brațele ca de uriași...

Camionul nostru înghite sutele de kilometri. Un camarad ne arată în dreapta drumului o groapă, făcută de o bombă aruncată din avion. Are un diametru de vreo 4—5 metri. Prin apropiere câteva stârvuri de cai. Miros greu de hoit.

O ORĂ CU SUFLETUL ÎN ȚARA

În fața noastră o apă mare. E Bugul, Estuarul Bugului. Cerul e înnourat și un vânt puternic frământă apele fluviului, stârnind valuri înalte ca pe mare. Atmosferă posomorâtă. Peste apă, ceva mai ridicat, Nikolaewul, cu clădiri mari, sure. La capătul podului, ingrămădire de oameni și vehicole. De jur împrejur tancuri, tunuri și mașini distruse, arme, echipament și muniție aruncată. Trecem podul. Apucăm pe o stradă care urcă puțin. Apoi o luăm pe un bulevard în jos, lung până la capătul de răsărit al orașului și drept ca lumânarea. Trecători puțini. Mai mult militari: Germani și Români. Circulă și tramvaele. Sunt conduse de femei. Pe tot parcursul, numai case sure, posomorîte și obloane trase. Prăvăliile toate închise. Cele mai multe erau cooperative, care au fost despuiate de armata roșie în retragere.

Fără să vreau, mi se înfiripează în imaginație o comparație între acest oraș și Clujul nostru, unde eram astă toamnă și Sibiul unde m'am refugiat. Acolo, la fiecare pas, prăvălii și magazii, bodegi cu vitrine mari, luminate și bogat înzestrate. Varietatea lucrurilor expuse acolo îți iau ochii și îți creiază o stare sufletească de caldă familiaritate. Aicinumai case sure, posomorîte, neprimitoare. Bărbații, puțini câți au rămas, poartă numai șepci. Nu vedem nici o pălărie. Femeile foarte modest îmbrăcate. Și fără gust. Imi face impresia, că regimul comunist a încercat o uniformizare a vieții în mizerie. Se poate să fi fost aici și o pătură socială cu un standard de viață mai ridicat. Dar eu, un simplu trecător, nu sunt în măsură s'o identific. Poate, a plecat, poate stă retrasă.

Gazda, unde trag peste noapte, e înconjurat de 4 feciori sdraveni, a căror prezență mă nedumirește. Îi întreb prin semne cum de n'au fost luați în armată. Din vorbăria lor înțeleg că au stat ascunși dela decretarea mobilizării; și până la căderea Nikolaewului. E o familie de meseriași. „Pater familias" se arată foarte zelos în a-ne servi. Mie îmi pune la dispoziție o cameră curată și încălzită cu un mobilier relativ elegant. Pe pereți numeroase peisagii pictate de fiul său cel mai mic. Observ că-i face mare plăcere să le contemplez.

Surpriza cea mai plăcută ne-o rezervă în clipa când îi dă drumul aparatului de radio, cu program dela București. Cu asta a avut dreptate, căci aici pe malurile Bugului, cântecele românești ce ni le duce această mașinărie măiastră trezește în sufletele noastre sentimente de duioșie, pentru a căror tălmăcire condeiul e neputincios. Trăim un ceas cu gândul departe în Țară, la locurile și oamenii dragi. Pe urmă, un somn binefăcător.

MAI DEPARTE, MAI DEPARTE...

Dimineaţa eşim la capătul de Răsărit al oraşului, unde oprim mai multe camioane militare. Ne la unul german. Aceiaşi câmpie nestârşită, acelaş drum întins. Zeci de kilometri, fără să întâlnim vreun sat. Trecem pe lângă patru cruci. Sunt soldaţi germani morţi. Se cunosc după căştile puse în vârful crucilor.

In dreapta, un câmp întins, cu bumbac. In stânga, unul nesfârşit cu ricin. Apoi unul cu soia. Gonim spre Cherson. In stânga lăsăm o câmpie presărată cu mii şi mii de pepeni verzi. Cum ne-ar mai răcori câte o felie! Nemţii însă ne arată o tăbliţă la marginea şanţului, care ne avertizează că e loc minat. Cursă bolşevică! La marginea satelor ce ne ies în cale, mori de vânt îşi rostogolesc braţele de uriaşi din poveşti. Morile de vânt completează tabloul monoton şi trist al acestor câmpii. Nu distingem nici o clădire nouă. Dar nu vedem nici biserici. Şi noi suntem aşa de obişnuiţi cu turlele cu cruci, ce străjuesc binecuvântător peste satele noastre. Aproape toate casele sunt date cu tencuială surie, drept camuflaj.

In drum, lumea care află că venim din Ţară ne asaltează cerându-ne ţigărete şi tutun. Civili şi militari. Sunt în stare să ne oiere preţul triplu şi chiar mai mult. Pe aici nu se găseşte aşa ceva. Şi în timp de războiu, cine nu fumează?! Tutunul e cel mai bun prieten în asemenea împrejurări.

Alte ceasuri de drum. Lucrări pregătitoare pentru însămânţările de toamnă nu vedem. Explicaţia e simplă. Intreg utilajul agricol aparţinea kolhozurilor, utilaj care în parte a fost retras şi în parte distrus. Ca urmare, chiar dacă locuitorii rămaşi ar vrea să înceapă lucrările nu sunt în stare să le facă, din lipsa de unelte agricole. La acest neajuns se mai adaugă şi faptul, că aproape toţi bărbaţii sunt duşi.

ACEIAŞI INTREBARE...

Ajungem la Cherson. Ne despărţim de Germani şi luăm camioanele româneşti spre Berislaw. Urmele războiului sunt din ce în ce mai proaspete. Scrutăm mereu cerul. Oarecare pericol de atacuri aeriene. Din fericire, avioanele ce trec destul de des pe deasupra noastră sunt germane şi româneşti.

Berislawul, cucerit cu lupte grele şi vitejeşti de armata germană, poartă urme care vorbesc dela sine. Aviaţia şi artileria de toate calibrele a semănat aici prăpăd şi jale.

Podul peste Nipru. Ni se spune că aviaţia rusească îl vizitează foarte des. Dar şi apărarea antiaeriană e aici atât de straşnică, încât toate tentativele de atac ale duşmanului se soldează cu pierderi extrem de grave pentru el. De fiecare dată sunt doborîte mai bine de o treime din avioanele atacatoare.

Din acest loc, mă despart de tovarăşii mei de drum. Cu oare-

A fost biserica din Bol. Alexandrowka...

care duioşie. Mă ure într'un alt camion, care mă duce până la destinaţie. O surpriză plăcută: şoferul Moga e de loc din Sebeş-Alba, iar ajutorul său David din Lancrăm, fruntaşa comună românească din vecinătatea acestui orăşel. Fratele acestuia din urmă mi-a fost coleg de liceu şi universitate. Mă asaltează numaidecât cu o ploaie de întrebări: „Ce mai e nou prin Ţară ? Ce se mai aude? Cum e timpul şi viaţa pe la noi?

*

Un adevăr îndeobşte recunoscut: omul nu ştie preţul un bun, decât atunci, când nu-l mai are. Tinereţea la bătrâneţe; sănătatea când e bolnav; belşugul în mizerie; libertatea în închisoare; pacea în războiu, tihna când e istovit, etc., etc.

Şi noi, abia aici, departe, în neslârşitul Stepei Nogaice, înţelegem şi ne pătrundem pe deplin de rezonanţa vrăjită a cuvântului de Ţară: Cutare vine din Ţară, cutare se duce în Ţară; vin scrisori şi ziare din Ţară; pleacă posta în Ţară. Sau întrebări în timpul discuţiilor: Oare ce mai e nou prin Ţară ? Când ne-om întoarce în Ţară? De când n'ai mai fost în Ţară? Cum va fi timpul şi viaţa în Ţară?

Şi când se rosteşte cuvântul „Ţară", citeşti în ochii celor de aici o lume întreagă de simţiri duioase; dor de sat, dor de casă şi de cei dragi; dor de soţie şi copii, de părinţi şi de fraţi, de iubită, de prieteni şi cunoscuţi; dor de locurile unde ne cheamă amintirile; dor de graiul dulce, de cântecele şi jocurile de la noi, de portul nostru neîntrecut, de bisericuţa din deal, de sunetul clopotelor, de toaca ce chiamă la vecernie, de talanga dela stână, de juncanii din bătătură, de pădurea de pe coastă şi de ogorul semănat; de viaţa întreagă de acolo departe, unde toate sunt mai bune şi mai frumoase. Cuvântul „Ţară", e aici pentru noi simbolul tuturor visurilor, speranţelor şi dorinţelor ce ne încălzesc sufletele.

*

Străbatem Stepa Nogaică. Aşezările străvechi ale hoardelor tătăreşti. Umbrele nopţii se lasă încetul cu încetul peste întinsul câmpiei. Luna spintecă pălcuri de nori alburii. Camionul nostru înaintează greoiu prin praful gros al drumului. Tăcem îngânduraţi. Mic îmi răsună neîncetat în minte întrebarea: „Ce mai e nou prin Ţară?"...

SOSIRE

Printre cunoscuţi şi prieteni. – Lumea de aici şi lumea de acasă. – Fapte măreţe de epopee. – Suflet şi credinţă. „Camuflarea!". – Mugeşte tunul

S'a întunecat. Nori negri ascund luna. Camionul nostru, cu farurile stinse, înaintează cu greu. Stropi deşi de ploaie încep să îzbească parbrizul camionului. Drumul e acum alunecos, greu. Suntem nevoiţi să oprim de mai multe ori. Ne încrucişăm cu o coloană lungă de artilerie grea germană. Ţinem mereu la dreapta şi, ca să nu ne ciocnim, şoferul nostru aprinde din când în când, pentru câte o clipă, farurile. Maşina în care mergem e încărcată cu muniţie şi din cauza poverei grele şi a noroiului alunecă neîncetat în şanţ. Noroc că şanţul nu e adânc. Motorul se vaetă cumplit, iar şoferul trebuie să facă adevărate acrobaţii la volan. E de ajuns o mică neatenţie, ca să ne îsbim de maşinile ce merg în faţa noastră, sau să intrăm în coloanele ce vin din direcţia contrară. Se face ora 11. Sosim la destinaţie. Oprim în stradă. Sentinelele ne avertizează să nu stăm în drum, căci abia de un sfert de oră au plecat avioanele ruseşti. Au aruncat câteva bombe prin apropiere.

Îmi iau lucrurile şi intru într'o curte. Departe în fund, se aud răbufniri surde de tunuri. Acolo se dau lupte grele. Durează de câteva zile. Aşa mi se spune.

Mă culc într'o încăpere aşternută cu paie pe jos, împreună cu mai mulţi soldaţi. Dintr'un colţ, o lampă mică afumată răspândeşte o lumină timidă. De sub pături se ivesc câteva capete somnoroase, cari aflând că viu din ţară, mă asaltează cu tot felul de întrebări. Răspund cât ştiu, pe scurt. Sunt frânt de oboseală. Adorm şi nu mă trezesc decât târziu după ivirea zorilor, când sentinele strigă cu glas tare: „Camuflarea! Camuflarea!" Semnalul apropierei avioanelor inamice. Lumea de aici le cunoaşte prea bine după zumzetul lor întrerupt.

*

Mă prezint acolo unde trebue. Am nespusa bucurie să întâlnesc prieteni buni, foşti colegi şi cunoscuţi. Aici fiecare prieten sau cunoscut bun îţi-e un adevărat frate. Îl găsesc pe căpitanul

Ratiu Bazil, fost coleg de clasă, şi prieten bun, pe căpitanul Popa Grigore, cu un an în urma noastră, căpitanul Constantin Anghel, sublocotenent medic dr. Gheorghe Galea din Aiud şi serg. T. R. Gogu Munteanu din Sibiu. Întâlnirea e plină de duioşie. Unde ne-a fost dat să ne revedem! Mi se spune că şi căpitanul Salcă Laurenţiu, un alt coleg de clasă şi prieten tare bun, e pe aici. Şi căpitanul Ionuţ Câmpeanu şi sublt. rez. dr. Emil Neamţu, advocat, ambii din Aiud. Ard de nerăbdare să-i văd.

Primul căruia mă prezint este Căpitanul Gh. German, care mă întâmpină cu un cald: „Bine ai venit la noi!" De aici la Maiorul Const. Bratosin, un om de bun umor, suflet ocrotitor. Aici cunosc pe Locot. rez. Iuliu Moldovanu, funcţionar la C. A. M. de loc din Turda, înalt de aproape 2 metri, veşnic bine dispus, senin, apoi Serg. T. R. Const. Băltaru, asistent la Facultatea de Litere din Sibiu, care îmi arată o mulţime de schiţe minunate din regiune, lucrate în creion. Îmi va fi un bun camarad şi prieten.

În sfârşit, ajung în faţa şefului meu, Maiorul Al. T. Constantinescu. Înfăţişare impunătoare, aproape severă. Trăsături profund bărbăteşti, ochi negri, pătrunzători. Gesturi cari trădează mult calm şi hotărâre. Nici un cuvânt pe ton ridicat. Îi ghiceşti din primul moment sufletul bun. Nu-l cred în stare să jignească pe cineva.

Împreună cu dânsul, Căpitanul rez. N. Palada, avocat din Ploeşti. Acesta a făcut şi războiul trecut. Temperament viu. Adânc pasionat de desfăşurarea evenimentelor internaţionale. Fredonează mereu romanţe.

Căpitanul Constantin Marinescu, vioiu şi pasionat de misiunile ce i se încredinţează. De altfel, de dânsul mă leagă amintirea unor peripeţii periculoase, pe care le voiu descrie în altă parte.

Căpitanul Felix Şcelbiţchi, bine cunoscător al limbii germane şi om afabil.

Locotenentul Clement Huzdup, veşnic bine dispus şi mare glumeţ. Se cunoaşte cât de colo că e bucovinean. Asta după felul cum pronunţă anumite cuvinte. Ordonanţei sale îi spune „Măi Uzbecule!", expresie care s'a generalizat pe aici.

Plotonierul Gh. Stoica, cu înfăţişarea plăcută, inteligentă. Un dactilograf perfect. E îndrăgostit de oraşul Aiud, unde îşi are soţia şi un copilaş dulce, băiatu, de 18 luni.

Era să-l uit pe locot. rev. Victor Nemeş, în viaţa civilă comisar de poliţie la Deva, de un optimism robust şi cu sufletul deschis pentru toată lumea din jurul său. Camarazii îi invidiază cojocul minunat.

Serg. T. R. Anatol Goian, fost timp de trei ani la Legaţia noastră din Moscova. Ştie foarte bine ruseşte, lucru deosebit de util aici.

Am plăcerea să găsesc şi doi „compatrioţi" — cum se spune prin Ardeal: Serg. Alexandru Fodor, din teritoriul cedat şi Florea Ioan din Ponor, Alba. Băieţi harnici şi cumsecade. Dimpreună cu ei, Serg. Donighevici Constantin, un basarabean plin de zel.

În birou, forfoteală mare, activitate intensă. Atmosferă familiară.

LUMEA DE AICI ŞI LUMEA DE ACASA

Ca să înţeleagă pe deplin viaţa soldatului de pe front, îi este destul de greu cetăţeanului din ţară. Cetăţeanul, care are zi şi noapte; care se scoală dimineaţa la 7, iar seara, după truda zilei, — multă, puţină câtă i-a hărăzit soarta — îşi aşează capul pe o perină şi îşi odihneşte oasele pe un pat; cetăţeanul, pentru care Duminecă e cu adevărat ziua Domnului şi poate lua parte la sfânta slujbă, iar seara se plimbă, stă la o bere, sau se duce la un cinematograf; cetăţeanul care îşi poate urma liniştit drumul ,fără a scruta neîncetat cerul cu privirile, pândind avioanele duşmane şi fără a pune cu sfială piciorul pe pământ de teama minelor blestemate, semănate de inamic; cetăţeanul care nu cunoaşte teroarea nebună a proectilelor de tun ce vin spre tine, sau pluitul sinistru al gloanţelor de arme automate; cetăţeanul care ia de trei ori masa pe zi, la ore regulate; cetăţeanul care, cu multă probabilitate, ştie ce face azi şi ce va face mâine; cetăţeanul care îşi are în jurul său pe cei dragi; cetăţeanul care stând la el acasă citeşte din ziare noutăţile din lume, sau învârtind de un şurub le ascultă la radio şi mai aruncă din când în când un lemn pe foc, dacă vântul bate tare şi rece în geamuri.

Viaţa soldatului de aici, care stă zi şi noapte pe poziţie, neclintit, lipit de pământ, pe ploaie, pe vânt, cu ochii mereu ţintă la inamic, înfruntând clipă de clipă toată urgia ce o asvârle acesta asupra lui, cu mijloace drăceşti. Fără îndoială, fiecare din aceşti soldaţi trebue să fie un sfânt în ochii celor din ţară. Şi s'o simtă aceasta. Ca să aibă un balsam sufletesc, atât de necesar în asemenea împrejurări.

*

Un mare şi foarte cunoscut scriitor, într'unul din volumele sale asupra războiului trecut, a prins ca nimeni altul contrastul dintre aceste două lumi, schiţând următoarea situaţie: Autorul, după trei ani de viaţă de front, se duce acasă într'o permisie de câteva zile.

Un oraş mare. Acolo viaţa liniştită, ferită de urgiile războiului. Doar lipsa unor articole alimentare şi vestimentare dacă trăda în câtva efectele cataclismului ce cuprinsese lumea. Plimbându-se pe bulevardele largi şi elegante, autorul ajunge la o grădină de vară, tiesită de lume veselă şi sgomotoasă. Se aşează la o masă şi-şi comandă o halbă cu bere. La o masă învecinată, un grup de cetăţeni respectabili: profesori, magistraţi, pensionari. Toţi oameni cu pletele albe şi capul tobă de carte. Discutau cu aprindere asupra mersului războiului. La un moment dat, observân-

du-l pe tânărul nostru în uniformă şi bănuind că vine de pe front, unul dintre domnii onorabili — un fost profesor al lui — i-se adresează cu întrebarea:

— Bine, tinere, tu vii de pe front. Dar fă bunătatea şi ne spune şi nouă, ce păziţi voi acolo, de nu mai dă Domnul să spargeţi odată frontul în punctul X ?

Autorul spune în cartea lui, că n'a dat niciun răspuns. Un surâs amar, ceru plata şi ieşi în stradă... Ce putea să facă altceva mai bun?

FAPTE DE EPOPEE

Pentru a aşterne pe hârtie faptele de arme săvârşite de ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii din Corpul de Munte dela începutul campaniei împotriva Sovieticilor şi până azi, ar trebui un condeiu măestru şi hârtie multă, multă. Căci într'adevăr multe şi măreţe sunt faptele săvârşite de aceşti oameni neîntrecuţi, în acest răstimp. Însăşi istoria ne-a păstrat puţine cazuri de asemănătoare performanţe. Între ele performanţele lui Hanibal şi Alexandru cel Mare. Comparaţia va părea desigur cutezătoare, însă cel ce va încerca să cunoască în deaproape toate peripeţiile, greutăţile, jertfele şi vitejiile acestui corp select de Armă dela trecerea Muntilor Bucovinei şi până să ajungă departe peste Nipru, va rămânea pe deplin convins de cele de mai sus. Şi mai ales când i-ar vedea aici la faţa locului pe aceşti oameni, supra-oameni s'ar putea spune, unde dârzenia lor a rămas tot atât de puternică ca şi la început şi voinţa de a înfrânge vrăşmaşul tot aşa de hotărîtă.

Cu credinţă tare în Cel de Sus, în conducătorii lor, în armele lor, în braţele lor, ostaşii Corpului de Munte au înfruntat arşiţa dogoritoare ce încingea câmpiile nesfârşite în lunile de vară, vânturile năprasnice ce le biciuiau feţele, ploile ce îi pătrundeau până la piele şi desfundau drumurile şi peste toate acestea urgia de foc a unui duşman ce se bătea cu disperare.

2000 de km., străbătând munţi, dealuri văi şi păduri, şi apoi câmpie întinsă, nesfârşită, răscolind colbul gros al drumurilor ucrainiene. Şi toată această întindere uriaşă, drum nesfârşit, cu talpa şi bocancul. Gândească-se oricine şi să judece...

De aceea ar fi păcat să rămână neştiute, uitate faptele de arme ale Corpului de Munte, comandanţi şi soldaţi deopotrivă.

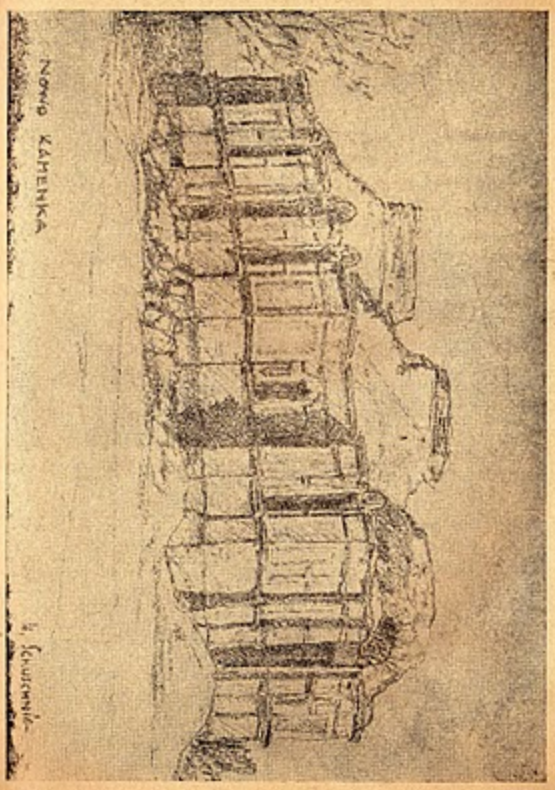

DRUM GLORIOS DIN MUNŢII BUCOVINEI IN MUNŢI CRIMEEI

In ceasurile de dimineaţa ale zilei de 22 Iunie 1941, Armata Română a trecut graniţa, trasă în mod volnic cu un an mai înainte. Era porunca sângelui, a dreptăţii omeneşti şi dumnezeeşti. Ca din clipa aceia, prin faptele de arme ce le-a săvârşit, să înscrie una din cele mai frumoase pagini ale povestei Neamului nostru. Vor veni în curând alţii, cronicari ai amănuntelor, cari vor arăta pe larg luptele grele şi sângeroase ce le-au purtat vrednicii noştri soldaţi începând din Munţii Bucovinei şi apoi la Nistru, Bug, Nipru, în Stepa Nogaică şi până în Munţii însoriţi ai Crimeei, sau jos la Marea Neagră, la Odessa.

Noi, în cele ce urmează, ne mulţumim cu schiţare sumară a luptelor ce s'au dat în sectorul Armatei a 3-a, unde Corpul de Munte, sângerând adânc, a îngrozit pe duşmani şi a uimit pe prieteni. Generalul de Armată Von Schobert, Comandantul Armatei 11 Germană mărturiseşte:

„Armata Română, prin atacuri îndrăsneţe, a curăţit Bucovina de inamic şi a cucerit Cernăuţii, capitala provinciei. Exprim Armate a 3-a deplina mea recunoştinţă, precum şi felicitările mele".

*

Iar Conducătorul Statului, Mareşalul Ion Antonescu, în ordinul de zi pe Armată dela 14 Septembrie 1941:

„Unităţile Armatei a 3-a s'au acoperit de glorie pe câmpurile de luptă ale Bucovinei, Basarabiei, Transnistriei şi Ucrainiei. Prin lupte grele de zi şi noapte, unităţile Armatei a 3-a au străbătut peste 1500 Km. şi au înfipt pe malurile Niprului tricolorul românesc.

Fapta lor cinsteşte Naţiunea. Pentru bravura şi virtuţiile lor ostăşeşti, le-aduc mulţumirile şi recunoştinţa Patriei şi a M. S. Regelui. Ofiţerii, subofiţerii şi ostaşii Armatei a 3-a au binemeritat dela Patrie".

*

Mareşalul Antonescu, care a stat un ceas întreg la podul dela Storojineţ, în mijlocul celui mai violent foc de arme, de vorbă cu Comandantul Corpului de Munte şi Comandantul Bri-

gării a 1-a, plin de bucurie și mândrie văzând valurile de vânători înaintând peste crestele dealurilor spre Cernăuți, pentru a-l cuceri. A stat acolo neclintit, dând ordine și instrucțiuni celor de față. A ținut să fie primul care a intrat în Bucovina desrobită și marlor al vredniciei ostașilor, cărora le-a făcut cinstea să se învrednicească de această înaltă misiune.

*

Armata Română înaintează viteios, înfruntând uraganul de foc al cazematelor, al aviației, artileriei și nesfârșitului număr de arme automate dușmane .

La 10 Iulie — spune Comandantul Armatei a 3-a într'un ordin de zi — Armata a 3-a atinge Nistrul în zona Vest Moghilew. La 17 Iulie a primit misiunea de a trece Nistrul și a sparge puternicele fortificații betonate ale liniei „Stalin". Kozlow, Liesewchi, Honkowski, pădurarea Villi, cota 242 etc., sunt nume care vor fi inscrise cu litere de aur în Cartea Neamului.

Dela 21 Iulie la 10 August, adică timp de 21 zile, au exercitat fără răgaz cea mai înverșunată urmărire (drumuri desfundate și distruse de inamic, vremea ploioasă, rezistența îndârjită a inamicului).

La 10 August a atins Bugul, iar la 1 Sept. forțele Armatei 3-a se găsesc deja pe Nipru. In mai puțin de 3 luni au străbătut peste 1400 Km.".

Comandantul Armatei 3-a
General de Corp de Armată
PETRE DUMITRESCU

*

„In operațiunile de forțare a Nistrului și străpungerea liniei fortificate „Stalin", alături de Corpul Vânătorilor de Munte, a acționat Corpul de Cavalerie. Cu această misiune a fost însărcinat Detașamentul Colonelului Măinescu, format din Regt. 3, 6 și 10 Roșiori, sprijinite de 18 baterii.

In zorii zilei de 17 Iulie, Nistrul este trecut pe bărci, în sectorul Liașewski. Cazematele inamice sunt atacate cu multă îndrăsneală și cucerite una câte una, astfel că în scurt timp rezistența apărătorilor închiși în zidurile de beton este înfrântă. Detașamentul continuă cu îndârjire atacul și respingând pas cu pas rezistențele inamice reușește să pună piciorul solid pe teremul adversarului. Trecerea Corpului de Cavalerie la Est de Nistru este astfel asigurată.

Pentru prima oară în istoria războaielor lumii, trupe de cavalerie au primit misiunea să cucerească cazemate betonate" — sunt cuvintele aceluiaș Comandant de Armată, Generalul P. DUMITRESCU, despre bravii noștri cavaleriști.

*

Nenumărate au fost și faptele străiucite de arme săvârșite de

comandanții și trupa marilor unități. Astfel Brigada 1-a Mixtă Munte este citată prin ordinul de zi Nr. 9 al Armatei a 3-a, din 14 Sept. 1941, pentru operațiunile dela trecerea Nistruiui, reușind printr'o manevră îndrăsneață și energică să cadă în flancul drept al inamicului la Storojineț (3 Iulie dimineața), silindu-l astfel la o retragere grăbită și desordonată.

Iar Brigada 4-a Mixtă Munte pentru faptele de bravură și spiritul de sacrificiu dovedit în zilele de 4 și 5 Septembrie.

„Inamicul cu trei batalioane, sprijinit puternic de aviație și artilerie și dispunând de foarte multe bărci cu motor, a trecut Niprul prin surprindere și a atacat centrul sectorului Brigăzii a 4-a, reușind să cucerească satul Sabiukowka, zona Fisch și cota 42 este aruncat îndărăt. Atunci el revine la atac și ocupă din nou localitățile amintite și să apropie încă 3—4 batalioane în ostroavele dinapoia zonei.

Se urmărea zădărnicirea operațiunilor de trecere la Sud de Nipru a Armatei 11 Germană. Brigada 4-a Mixtă Munte pornește la contraatac în zorii zilei de 5 Sept. reușind să restabilească situația. A pierdut cu acest prilej 173 morți și 244 răniți".

In cursul operațiunilor de pe Nistru și la străpungerea liniei „Stalin", Brigada 1-a Mixtă Munte se acopere de glorie. Ordinul de zi referitor la aceste operațiuni spune:

„După 3 zile de lupte aprige, Armata 3-a a reușit să forțeze Nistrul și să străpungă linia fortificată „Stalin".

Acțiunea principală în această bătălie a dus-o Corpul de Munte, iar în sectorul acestuia Brigada 1-a Mixtă Munte. In zorii zilei de 17 Iulie (ora 3,45), Brigada 1-a pornește la atac, sprijinită de 22 baterii. Până la ora 7,30, Brigada 1-a reușește să treacă la Est de Nistru 3 batalioane. Inamicul contraatacă disperat de 3 ori, cu care și artilerie puternică. E respins. A doua zi, inamicul contraatacată de 2 ori puternic, dar Brigada nu numai că se menține, dar își trece peste Nistru și restul forțelor, precum și artileria. Brigada 1-a Mixtă Munte pornește către ora 18 la atac în direcția satului Honikowski, de unde porneau și se alimentau toate contraatacurile date de inamic și reușește să pună stăpânire pe coasta dela Sudul acestui sat și prin aceasta să consolideze situația capului de pod.

In dimineața următoare, 19 Iulie, Brigada 1-a M. M. este în întregime la Est de Nistru și pornește cu toată energia urmărirea inamicului bătut. A pierdut 172 morți și 340 răniți".

Comandantul Armatei 3-a
General de Corp de Armată
PETRE DUMITRESCU

*

Cuvinte lapidare dintr'un ordin de zi, care ascund în dosul lor un contraatac de proporții epopeice dat spre seară și care deschizând drumul larg al pătrunderi în Ucraina către Bug și Nipru, a hotărît definiv stăpânirea malului stâng al Nistrului,

Câteva amănunte sunt necesare, pentru a se cunoaşte momentele de grea încercare şi pentru ostaşi, dar mai ales pentru comandant.

*

Zi posomorită, cu nori cenuşii închegaţi şi ploaie mărunţă şi deasă. E ora 3 după masă. Comandantul Corpului de Munte este înştiinţat la postul lui de comandă înaintat, dela grădina cu nuci de pe malul drept al Nistrului, — de unde se vedea ca o panoramă întreg sectorul Corpului de Munte — că inamicul atacă furios Brigada 4-a şi că împinge spre Nistru trupele noastre greu încercate. Comandantul Brigăzii cere ordine Comandantului Corpului de Munte, care el însuşi vedea cum valurile Vânătorilor de Munte, stârticate de obuze şi brandt-uri, erau împinse către apă. Răspunsul Comandantului Corpului de Munte a fost net şi hotărît: „Vei ţinea cu orice preţ un cap de pod dincolo şi vei pune focul de artilerie masiv în faţa Vânătorilor, iar Corpul va organiza o manevră de ajutorare".

Comandantul Corpului de Munte este chemat la Comandantul Armatei a 3-a şi întrebat asupra situaţiei şi asupra hotărîrei ce va lua. Era un moment din cele mai critice. Încă un efort al inamicului şi toată jertfa făcută la trecere ar fi fost risipită. Pe feţele tuturora se vedea întipărită impresia gravităţii momentului. Se juca ultima carte. Trebuia găsită soluţia mântuitoare, pentru a sfărâma cutezanţa inamicului de a asvârli şi îneca în Nistru trupele române trecute dincolo.

Liniştit şi încrezător, Comandantul Trupelor de Munte, Generalul GH. AVRAMESCU, schiţează pe hartă hotărîrea sa: „Un contraatac cu 4 batalioane ale Brigăzii 1-a în direcţia Honikowski, sprijinit de toată artileria Corpului de Munte, care să cucerească Honikowski şi să intre ca o săgeată între stânga Brigăzii 1-a şi dreapta Brigăzii 4-a, sfărâmată şi împinsă către Nistru."

Comandantul Armatei 3-a socoteşte măsura ca cea mai bună şi sigură şi aprobă executarea. Comandantul Corpului de Munte trece la telefon şi dă ordinele cuvenite.

Nu trece o jumătate de oră şi un năprasnic foc de artilerie acoperе toată valea Nistrului, cu sgomotul lui infernal. Tunurile de munte, tunurile de câmp şi tunurile grele se întrec care de care. Pământul este răscolit şi nori negri de fum acoperе zarea. Honikowski e învăluit în fumul artileriei grele. Vânătorii de Munte din Brigada 1-a se năpustesc cu furie asupra duşmanului, îl împing mereu, mereu, spre Miază Noapte şi pătrund, aşa cum a spus Comandantul, „ca o săgeată în inima atacatorilor".

Dreapta Brigăzii 4-a este uşurată, iar cele 4 batalioane ale Brigăzii 1-a cuceresc Honikowski, consolidând, aşa cum spune ordinul de zi, capul de pod făcut de Corpul Vânătorilor de Munte.

Soldaţii, prin sângele lor, iar Comandanţii prin priceperea şi prin hotărîrea lor înţeleaptă, în ceasul greu, au pecetluit această măreaţă victorie de a trece un obstacol, de a bate un inamic îndârjit, de a sfărâma o linie de foc şi beton şi de a deschide pentru totdeauna poarta Nistrului.

Câte acte de vitejie s'au săvârşit în această uriaşă operaţiune! Nădăjduim să le arătăm într'o viitoare lucrare. Căci numai cunoscând în amănunte aceste fapte va putea înţelege lumea noastră şi lumea mare cât de importantă a fost eforiul Oastei Române în campania din Rusia, cât de mare a fost eroismul trupei şi cât de îndrăsneţe au fost hotărîrile comandanţilor în momentele de criză.

Din alte două ordine de zi ale Comandamentului Armatei a 3-a, reies şi alte fapte de arme de proporţii epopeice. Astfel:

„In acţiunea de forţarea Nistrului şi străpungerea liniei fortificate „Stalin", Brigada 4-a Mixtă Munte a avut iniţial misiunea să facă demonstraţii, acţiunea principală fiind încredinţată Brigăzii 1-a Mixtă Munte.

Brigada 4-a — deşi dotată cu mijloace de trecere şi de sprijin foarte reduse, reuşeşte totuşi să treacă Nistrul prin surprindere, la Sud de Ojevo şi să pună solid piciorul pe ţărmul de răsărit. E puternic contraatacată. Cota 254 şi pădurea Tekliwka sunt pierdute şi recucerite de două ori succesiv.

Comandantul Grupului 9 Vânători Munte, Colonelul ROTEMBURG, moare în fruntea trupelor sale, pe care le îmbărbătează până în ultimul moment.

Seara târziu, Brigada 4-a profită de înaintarea Brigăzii 1-a Mixtă Munte şi porneşte la atac şi recucereşte pentru a treia oară şi definitiv pădurea Tekliwka. Pierderi 500 morţi şi răniţi din care 50 ofiţeri."

*

Sau: „A fost dat Corpului de Munte să aibă cinstea şi norocul să alunde pe duşmani din Bucovina până dincolo de Nistru. La această acţiune, Brigada 2-a Mixtă Munte a dat o foarte preţioasă contribuţie.

In ziua de 3 Iulie, ora 17, atacul Brigăzii 2 Vânători Munte s'a deslănţuit vijelios de pe înălţimile din dreapta Mihăilenilor până la Hilişeu Kurt. Aici, rezistenţa duşmanului avea să fie din cele mai sălbatice, dacă nu vroia ca forţele sale să fie prinse în cleştele ce îl pregătea stânga Armatei. Rezistenţa inamică i-a îndârjit şi mai mult pe Vânătorii de Munte ai Brig. 2-a Mixtă Munte şi până seara poziţia Sovieticilor era frântă. In ziua următoare au atins Prutul, pe care l-au trecut prin vaduri, deşi era umflat, iar la 6 Iulie au atins Nistrul, la Holin.

Aici o nouă rezistenţa inamică puternică. Brigada 2-a Mixtă Munte atacă însă imediat şi după 2 zile de lupte crâncene a reuşit să înfigă din nou steagul strămoşesc pe zidurile bătrânei cetăţi a lui Ştefan cel Mare".

*

Nu putem trece fără a aminti preţioasa contribuţie a artileriei,

precum şi a pionerilor, cari, tot timpul, au dat dovadă de o rară pricepere şi neîntrecut curaj.

Comandantul Corpului de Munte, Generalul de Divizie Gheorghe Avramescu, o spune hotărît aceasta în următoarele ordine de zi:

„In acţiunea de forţarea Nistrului în sectorul VOLOŞCOVA-KOZLOW, executat în zilele de 17 şi 18 Iulie, pentru lărgirea şi menţinerea capului de pod, infanteria Corpului de Munte a avut tot timpul sprijinul de foc prompt şi eficace al Divizioanelor 52 şi 57 Artilerie Grea.

Prin trageri masive, precise, executate la timp, bateriile celor 2 divizioane de artilerie grea au dat un sprijin de mare folos infanteriei Vânătorilor de Munte, sprijin fără de care capul de pod nu s'ar fi putut realiza şi nici menţine".

*

„Batalionul 1 Pionieri Munte a luat parte în mod voluntar la trecerea Nistrului prin ambarcaţiuni, precum şi la construirea podului metalic, dându-şi tributul său şi numai datorită muncei neprecupeţită şi spiritului de sacrificiu al acestui Batalion s'a putut complecta construcţia podului, dând astfel posibilitatea să se înceapă trecerea artileriei mult mai devreme decât ar fi putut s'o facă pontonierii".

Comandantul Corpului de Munte
General de Divizie
GH. AVRAMESCU

LA NIPRU:

contraatacuri şi iarăşi contraatacuri.

Germanii au făcut mari ravagii la Berislaw, cu faimoasele lor avioane de bombardament şi au aruncat peste Nipru trupele sovietice. A fost o etapă. La rândul lor, însă, Sovieticii ţineau morţiş să nu lase trupe străine peste fluviul lor cântat de marele poet ucrainean Taras Şevcenco, în acest scop au pregătit un formidabil atac în sectorul ocupat de trupele române.

Primele zile ale lunei Septembrie se arătau pline de poezia specifică stepei, zile cu mult soare şi doar o adiere blândă dinspre Miazăzi Apus. Ca, dintr'odată, cerul senin să se acopere cu o manta greoaie de nori plumburii, din care a început să cearnă o ploaie stăruitoare şi exasperantă. O povară în plus pentru sufletele ostaşilor noştri, istoviţi de drumuri lungi şi lupte grele.

Pentru paza Niprului, imediat la Nord de Berislaw şi 50 Km, încă mai la Nord, a fost însărcinat Corpul de Munte. După regulele tactice s'au pus la paza Niprului 2 Brigăzi: A Generalului DUMITRACHE şi a Generalului MANOLIU, fiecare având de păzit câte 20 Km., iar mai înapoi în spate gata de luptă Brigada Generalului LASCAR. Sovieticii, văzând că presiunea Germanilor la Berislaw e din ce în ce mai puternică şi mai amenunţătoare, s'au hotărît să treacă şi ei Niprul dela Est la Vest, intenţionând să cadă în spatele Germanilor ce ţineau Berislawul. Pentru această operaţiune au destinat un Corp de Armată. Şi au ales ca loc de trecere tocmai sectorul din centru al Generalului Manoliu.

Divizia 130 rusească, cu care Vânătorii de Munte se mai războiseră, a fost hotărîtă să treacă cea dintâi. S'au făcut pregătirile necesare, s'au adus bărci cu motoare şi s'au făcut recunoaşteri. S'a instalat artileria şi după o pregătire intensă au început trecerea în noaptea de 2—3 Septembrie, în zona satelor Sablukovca şi Fisch.

Batalionul 20, care apăra sectorul, a luptat din greu toată ziua de 2 Septembrie, dar, copleşit de focul artileriei grele, brandurilor şi armelor automate, a fost silit să dea înapoi. Către seară, intervine Batalionul 14 Vânători de Munte, cu un vijelios contraatac şi asvârle pe inamic înapoi. Un alt batalion este adus aprou-

pe, gata de luptă. Dar inamicul nu renunţă la trecere şi în noaptea de 4 Septembrie, spre zorii zilei, atacă din nou, cu artilerie şi aviaţie numeroasă şi reuşeşte să pună piciorul pe malul drept a râului.

Cele 2 sate sunt recucerite, cu toată apărarea vitejească a celor 3 batalioane (20, 14 şi 18 V. M.). Un nou contraatac, sprijinit de toată artileria Brig. 4-a şi nou sosită, reuşeşte să împingă pe inamic până în malul apei. Dar când se credea că inamicul e înfrânt şi că noaptea va trece cu mai multă linişte, un nou bombardament violent de artilerie de toate calibrele îneacă satele Fisch şi Sablukovca şi cota 42, producând pierderi grele apărătorilor.

Între timp, inamicul continuă trecere cu noui forţe, cucereşte din nou satele Fisch, Sablukovca şi cota 42 şi ameninţă în mod serios spatele Brigăzii, precum şi artileria, care rămâne descoperită.

*

La câţiva Km. numai de locul luptei, unde străjuieşte un rând de salcâmi, se găsesc la un loc Comandantul Corpului de Munte, Comandantul Brigăzii şi Colonelul ŞERBĂNESCU. Generalul Manoliu nu mai dispune de nici o rezervă, celelalte batalioane fiind pe front. În spatele lui e Brigada, din rezerva Corpului de Munte, dar e încă departe. Noaptea se apropie şi inamicul ţine solid cele 2 sate şi cota 42, de unde are vedere întinsă asupra câmpiei. Încă un efort şi situaţia devine grav compromisă. Momente de grea răspântie, momente cruciale pentru un conducător de oştire.

Comandantul Corpului de Munte dirijează o parte din Brigada 1-a spre câmpul de luptă, trebuind să ajungă neapărat la destinaţie până în orele nopţii. Şi au mărşăluit bravii ostaşi ai acestei Brigăzi toată ziua şi au ajuns înspre seară acolo unde trebuia.

Generalul Manoliu propune Comandantul Corpului de Munte măsurile ce intenţionează să le ia. Se prezentau 2 posibilităţi: să aştepte sosirea rezervei, sau să încerce un ultim efort, pentru a asvârli pe inamic în apă.

Comandantul Corpului de Munte se retrage în sine, caută o soluţie fericită, cum a găsit în atâtea rânduri. Fără multă zăbavă, hotărîrea e luată: inamicul trebue asvârlit înapoi cu orice sacrificiu, întrucât, ţinând cota 42, deţinea cel mai bun observator, de unde apoi putea să conducă tirul artileriei lui şi să pună în primejdie toată Brigada.

Colonelul ŞERBĂNESCU primeşte însărcinarea de a executa acest contraatac. Se dă semnalul. Inamicul e împins viguros spre mal şi astfel situaţia pare îmbunătăţită. Bucuria e însă de scurtă durată. Duşmanul nu se lasă şi revine la contraatac şi la lăsarea nopţii pune din nou stăpânire pe cota 42. Trupele noastre sunt sleite, obosite, pierderile grele şi pentru un moment nu mai pot întreprinde nimic.

Comandantul Brigăzii, profund impresionat, raportează situaţia şefului său ierarhic, Generalului Gh. Avramescu. Acesta îl asigură că el şi-a făcut pe deplin datoria. Deacum urmează să şi-o facă el, Comandantul, pe a lui.

Grupul Colonelului Focşăneanu, cu 2 baterii, este deja sosit, iar restul Brig. 1-a în marş spre câmpul bătăliei. Situaţia se menţine periculoasă, fiindcă inamicul rămâne stăpân pe malul râului în noaptea de 4—5 Septembrie.

Corpul de Munte ia asupra sa acţiunea pentru ziua de 5 Septembrie şi organizează un contraatac cu rezerve lui, contraatac care se produce la ivirea zorilor din acea zi.

Un bombardament puternic pregăteşte atacul. În văzduh e un adevărat cataclism. Arde zarea şi arde pământul. Cele 3 batalioane inamice trecute pe mal în noapte de 4—5 Septembrie sunt spulberate, asvârlite spre mal, de unde o parte trece fluviul, iar altă parte rămâne pe câmpie; sute de morţi şi răniţi. Furia cu care a fost dat acest atac şi violenţa bombardamentului de rtilerie au făcut pe Ruşi să vadă că planul lor îndrăsneţ de a cădea în spatele Germanilor era o himeră. Vânătorii de Munte erau la datorie şi-şi împlineau cu aceiaşi tenacitate misiunea primită, de a asigura spatele aliaţilor lor şi a le dat astfel acestora posibilitatea să-şi desvolte atacul dela Berislaw.

7 ofiţeri şi aproape 200 Vânători de Munte îşi dorm somnul de veci în cimitirul din satul Nowo-Ukraina, iar câteva sute de răniţi povestesc înfioraţi faptele lor eroice în spitalul Nr. 7 din Bol. Alexandrowka.

MALAIA BELOSIORKA

Satul în care am sosit se numeşte Kornewka; un sat ca toate satele de pe aici, cu casele resfirate şi curţile neimprejmuite. Postul de Comandă e la şcoală. Să vede că inamicul l-a dibuit, căci aviaţia lui ne vizitează de câte 4—5 ori pe zi. Nu mai departe de cât ieri, o bombă a căzut chiar în spatele clădirei, incendiind un camion cu muniţii şi omorând un sergent şi un soldat. Se pare că e un moment critic pe front. Artileria mugeşte tot timpul, undeva pe aproape. Comandantul se plimbă îngândurat cu mâinile la spate, capul plecat, pe o alee din dosul Postului de Comandă. Servanţii artileriei antiaeriene scrutează mereu cerul.

Privind spre Miazăzi se văd în zare nişte dungi negre. Sunt pomii din satul Malaia Belosiorka. Un sat neisărşit de lung, cu case rari şi grădini, iar în mijloc cu o piaţă. Aici s'a jucat în zilele de 24—29 Septembrie ale acestui an cea mai cumplită dramă a Vânătorilor de Munte. In faţa acestui sat şi în spatele lui s'a bătut Brigada Generalului I. DUMITRACHE. Aci s'au stărâmat nenumăratele atacuri date cu o disperare cruntă de către Ruşi. Aci eroismul Vânătorilor de Munte s'a înălţat pe culmi pe care greu le poate descrie condeiul. Tot satul acesta a fost şi teatrul martirajului răniţilor ce n'au putut fi evacuaţi, fiind apoi schingiuiţi şi ucişi de bolşevici. Pe aici au trecut carele de luptă inamice şi au ajuns în spatele trupelor noastre, au umblat apoi zile şi nopţi întregi căutând să-şi găsească drumul înapoi. Zadarnic, căci vânătorii de care români le-au distrus şi incendiat.

Mai spre Miazănoapte-Apus, peste o râpă adâncă, se întinde câmpul de luptă dela Balka Belosiorka—Dneprowka. Câmpie nesfârşită, fără sate şi adăposturi, care fuge până departe la Nipru. Aici a fost câmpul de luptă al Brigăzii Generalului Gh. MANOLIU. Ce cumplită dramă a mai fost şi aici! Sovietici, voind să înconjoare Corpul de Munte, care se bătea singur pe o întindere de vreo 50 Km., au vrut să sfărâme aripa stângă a Corpului. Au îngrămădit în această parte 3 divizii, tancuri, aviaţie numeroasă şi au pornit în zilele de 25 şi 26 Sept. un năprasnic atac. Pe o întindere de vreo 15 Km. erau doar 4 batalioane, cu puţină artilerie şi puţini călăreţi. Atacul fost grozav, iar ai noştri copleşiţi de numărul mare al duşmanului. Printre golurile rămase între batalioane, inamicul a reuşit să se strecoare încetul cu în-

cetul. Pe unii i-a înconjorat. Primejdia era mare. Prin apropiere se găsea doar un regiment german, mult înapoi, care nu plecase încă în Crimeea.

Generalul Manoliu arată situaţia extrem de grea. Nu mai era cu putinţă să fie zăgăzuit puhoiul duşman ce se revărsa. Cere ajutor Comandantului Corpului de Munte. Dar trupe de ajutor nu sunt, fiindcă întreg frontul e aprins. Pretutindeni o mare de explozii şi foc.

Ordinele sunt aspre: Nimeni n'are voie să dea înapoi. De aceia, Generalul Manoliu trăeşte clipe grele, de un emoţionant sbucium. Cine poate interveni ca să îndrepte o situaţie atât de grea? Toate nădejdile se îndreaptă spre Comandantul Corpului de Munte. Singurul care îl mai poate ajuta; cu trupe sau numai cu o nouă hotărire. Dar şi pentru Comandant e acelaş sbucium chinuitor. Nu dispune de rezerve, fiindcă lupta aprigă e pe tot frontul.

*

La Postul de Comandă din Kornewka, atmosferă apăsătoare. Feţe de pe care se poate ceti gravitatea momentului. Comandantul Corpului de Munte priveşte harta, apoi plimbându-se în lungul sălii, cu faţa luminată dintr'odată, comunică ordinul către Generalul Manoliu, care în esenţă suna cam astfel:

Cazemată aruncătoare de foc şi fier.

„Trupele să nu se lase sdrobite pe poziţiile lor şi să se replieze pe o altă poziţie".

Acest ordin laconic a fost cheia de boltă a câştigării bătăliei.

Generalul îşi lua asupra sa cea mai mare răspundere, care ieşia din cadrul ordinelor primite. A socotit-o dânsul necesară şi a luat-o. În acele clipe, nimeni nu putea spune că a făcut bine sau nu, dacă va duce la victorie, sau la o înfrângere catastrofală. Ofiţerii din camera de lucru priveau cu îngrijorare. Nici ei nu ştiau ce va fi. Un lucru era cert: era una din hotărîrile grave, dar care s'a dovedit apoi salvatoare. Batalioanele şi-au spart cercul de fier şi foc din jurul lor şi au ieşit la câmp larg, evitând distrugerea fatală. Ca prin farmec, un nou front s'a închegat şi inamicul a fost astfel dejucat.

*

La Malaia Belosiorka, în zilele de 26 şi 27 Septembrie, prăpăd şi jale. Satul Ulbianowka, zis satul groazei, nu mai putea fi păstrat. Sub focul năprasnic al artileriei şi al atacurilor nesfârşite, a trebuit să fie părăsit. Toate străduinţele comandanţilor Bat. 16 şi 9 V. M. de a recuceri acest sat, au fost înfrânte. Câteva rânduri de case sărăcăcioase nu meritau atâtea jertfe. Rămânea de apărat cu toată hotărîrea satul Malaia Belosiorka. L-au apărat Vânători 4 zile dearândul, atacând şi contraatacând de câte 3—4 ori pe zi, până la sleirea puterilor. Batalioane, compănii înconjurate îşi deschideau drumul, atacau şi iarăşi atacau, cu inamic în faţă, cu inamic în spate, cu inamic pe flancuri.

Dar zilele şi nopţile treceau şi soldaţii nu închiseseră un ochiu. Ofiţerii la fel. În spate, tancurile inamice răvăşiau trenurile de luptă, trenurile regimentare şi ambulanţele. Dar n'au isbutit nici aici să rupă frontul, căci Comandantul Corpului Vânătorilor de Munte găsise şi data această o soluţie fericită. Toate rezervele lui au fost împinse înainte şi frontul s'a menţinut mereu închegat şi articulat. Zadarnic s'au străduit diviziile ruseşti să-şi deschidă drum. Focul artileriei şi sprinteneala rezervelor au sosit totdeauna la timp şi au sfărâmat atacurile inamicului.

Ce n'a făcut inamicul ca să rupă şi legătura între aripa dreaptă a Generalului Dumitrache I. şi aripa stângă a Generalului Lascăr Mihail în jurul şanţului blestemat?! Dar vitejia Vânătorilor de Munte a fost şi aici mărcaţă. Valurile de atac ale duşmanului s'au sfărâmat toate în faţa şanţului. Amănunte asupra acestei mari bătălii voiu da în altă parte.

Văzând inamicul că pe frontul Corpului de Munte nu poate pătrunde şi-a schimbat punctul de greutate — ca să întrebuinţez termenul tehnic — spre trupele de cavalerie române şi germane spre Sud de Timoschewka. Au reuşit şi acolo să pătrundă adânc spre satul Weseloje, dar n'a isbit numaidecât de o aprigă apărare şi n'a putut merge mai departe. Călăreţii noştri şi trupele germane au contraatacat şi l au asvârlit înapoi. Când credea inamicul că are o victorie, atunci începea pentru el dezastrul. Trupele germane blindate din depărtări (Dnepropetrowsk) ve
vieţilos în spate şi au trebuit să fugă ca să scape. Dar n'a s
a fost [illegible] înconjurat şi distrus.

Comunicatele spuneau doar, că bătălia dela Marea de Azov s'a terminat. Insă grozăvia ei n'o cunosc decât acei, care au trăit-o în zilele acelea grele dela sfârşitul lui Septembrie. Câtă energie românească s'a consumat, dela soldat şi până la Comandant, câte nopţi s'au scurs fără odihnă, fără o clipă de răgaz! Cât sânge a scurs şi încă din cel mai nobil! Câte vieţi tinere vor lipsi neamului românesc, din cele mai preţioase! Toate acestea pentru cinstea armatei, pentru mărirea Patriei şi ca răspuns bine meritat al umilinţei din vara anului 1940.

EROI AU FOST, EROI SUNT ÎNCĂ...

Călătorului ce străbate lungile drumuri ale Ucrainei, netede ca pielea când e timp bun şi desfundate de întră căruţele până la osii după o ploaie de abia o jumătate de oră, îi este dat să întâlnească deşul de des cruci de lemn, umbrite de căşti de fier. Pe cruci, numele celor ce zac îngropaţi acolo. Camarazii lor au trecut departe înainte, iar ei au rămas singuri, străjuiţi de crucile de lemn în nesfârşitul câmpiilor străine.

Fiecare cruce îşi are povestea ei. Multe din ele poveşti măreţe, cu fapte vitejeşti ce cinstesc neamul din care fac parte. Ei nu mai sunt, dar a rămas pilda jertfei lor, care va fi slăvită de cei ce au rămas şi de cei ce vor veni după noi.

Cu smerenie ne aducem aminte de Subl. Zamfir Dumitru, din Bat. 3 Vânători de Munte, care, cu plotonul său, a pus în bătaie piesele în faţa monştrilor de fier, trăgând cu cartuşe perfonante, inamicul a venit atunci cu un al doilea val de care de luptă şi arme automate, camuflate în lanurile de grâu. Sublocotenentul Zamfir Dumitru, dimpreună cu 19 ostaşi, au murit la datorie, cu mâinile pe mitraliere.

De soldatul Giurea Dionisie, din Batalionul 23, care, la atacul liniei fortificate „Stalin", se strecoară până la o cazemată, ucide pe un căpitan sovietic, reduce la tăcere mitralierele, iar după puţin cade mort lângă cazemată, cu picioarele retezate de un proectil.

De căpitanul Mândrescu Gheorghe, comandantul companiei 2-a din Bat. 14 Mitraliere Divizionar, pentru eroismul de care a dat dovadă în conducerea eşalonului de foc în atac. A căzut mort de gloanţele mitralierelor inamice.

De Locotenentul Năstase Liviu, Comandantul Companiei 1-a din acelaş batalion, care, înfruntând ploaia de gloanţe, a dus în prima linie mitralierele bazei de foc şi le-a instalat pe obiectivul de unde prin foc foarte eficace a putut să reducă rezistenţele care secerau valurile de atac. A murit străpuns de gloanţele inamice.

De Sergentul Lungu Nicolae, din Batalionul 23 V. Munte, care deşi rănit de un proectil în picior şi două în stomac, se bandajează singur, la puşca mitralieră dela grupa sa, deschide foc asupra inamicului şi îşi porneşte grupa în înaintare. Este lovit în inimă de un glonte şi moare lângă puşca mitralieră, cu privirea către inamic.

De Locotenentul rezervă Stoica Mihail, venit dela P. S. pe front, care, fiind contraatacat de inamic cu forţe superioare, rezistă cu o dârzenie fără seamăn şi moare pe poziţie, împreună cu întreg plotonul său, contribuind astfel la onoarea camarazilor săi şi la păstrarea capului de pod.

De Sublocotenentul Leonte Mircea, din Batalionul 1 Vânători Munte, care, după ce cucereşte o cazemată, luând 11 prizonieri şi 2 mitraliere, e puternic contraatacat de inamic, însă nu dă înapoi şi moare vitejeşte cu aproape tot plotonul său.

De Lt. Colonel Em. Brădăţeanu, Comandantul Batalionului 10 Vânători Munte, bărbatul plăcut la vorbă şi întâişare, care moare ca un erou la Malaja Belozorka, în faţa unităţii sale, servindu-le tuturora ca pildă vie îndeplinirei datoriei faţă de Neam şi Ţară.

Sau nume de eroi, care s'au învrednicit dela Dumnezeu să scape cu viaţă, ca Maiorul Niţulescu I. Gh. din Batalionul 24 V. M. care a dovedit un rar curaj şi spirit de jertfă, în luptele pentru trecerea Nistrului, trăgând personal cu tunul anticar în cazematele inamice, reducându-le la tăcere. Şi tot din acelaş Batalion:

Căpitanul Filipescu Const., care trece primul cu compania sa Nistrul. Rănit la cap, îşi conduce mai departe compania până la împlinirea misiunei.

Căpitanul Pătrăsconiu Ioan, care, în ploaie de gloanţe şi proectile, sare primul în barcă, dând exemplu oamenilor din compania sa.

Sublocotenentul Constantinescu Aurel, care în luptele de Honikowski a aruncat personal grenade în valurile de trăgători ruşi.

Sublt. rez. Ionescu I. Const., în aceiaşi luptă, deschide foc asupra carelor de asalt inamice şi nu se clinteşte un moment dela locul său, chiar după depăşirea acestora.

Serg. Major Turea Gh., care, trimis cu o patrulă să facă legătura cu o companie, sub un bombardament infernal, reuşeşte să-şi îndeplinească misiunea, aducând ştiri referitoare la situaţia companiei.

Serg. Matei Stan, Păun Marin, Negorin Ioan, Anghel Nicolae, Serg. T. R. Popa Ştefan, în atacurile de la Kozlow şi Honikowski ale sovieticilor cu carele de luptă şi cari au continuat să tragă în valurile inamice, chiar după ce au fost depăşiţi.

Frt. Cristea Ioan, soldaţii Ilie Alexandru, Cioată Arghir, Sav Mareş, Ioan Aurel, Cap. Baicu Aurel şi Creţu Gheorghe, cari sub ploaia de gloanţe şi proectile, deşi servanţii au murit, au continuat să tragă cu mitralierele, neînfricaţi la datorie.

Sublt. Arnăutu Tănase din Div. 1 Obuzerie Munte, care s'a distins în mod deosebit în funcţia de observator înaintat al bateriei sale şi de legătură cu infanteria. Cu el împreună Serg. Manea Gh.

Căpitanul Curteanu N. Marin, din Bat. 1. V. M., a trecut primul cu compania sa Nistrul, cucerind 4 cazemate şi capturând 80 prizonieri.

Locot. rez. Tănăsescu N. Dumitru, venit voluntar dela P. S., care în momentul când batalionul ajunsese într'o situaţia critică, fiind atacat concomitent pe ambele flancuri, şi la centru, unde se făcuse o infiltraţie a două plotoane de mitraliere inamice până la 200 metri de P. C. din proprie iniţiativă atacă cu o singură grupă de mitralieră această infiltraţie, reuşind după o luptă eroică să nimicească literalmente inamicul, luându-i trei piese în bună stare şi distrugându-i alte 5.

Sublt. Bica Pavel, din Bat. 1 V. M., care la Kodlow-Nagoriani, inamicul contraatacând cu forţe superioare, pentru a arunca batalionul în Nistru, ajungându-se la un moment critic, el distruge hârtiile secrete, apoi pleacă la contraatac cu ostaşii din grupul de comandă. Pune mâna pe o puşcă-mitralieră dela un rănit şi trage oprind înaintarea inamicului, până cade rănit grav. Şi tot din acelaş Batalion:

Serg. major Năstase Florea, care, trecând cu prima companie de asalt i s'a încredinţat comanda unei grupe de mitraliere, cu misiunea de a ataca o cazemate ce flanca valea Nistrului şi interzicea trecerea fluviului cu bărcile. El cucereşte cazemata şi capturează un ofiţer şi 16 soldaţi bolşevici.

Serg. Milu Vasile, care, cu grupa sa de mitraliere, a contraatacat inamicul cu mitralierele pe braţe, capturând 3 mitralieră şi distrugând alte 5.

Serg. T .R. Mitrofan Gheorghe, care, în calitate de comandant de grupă a luat parte la mai multe incursiuni, fiind rănit de două ori. A cucerit o cazemată şi a luat 10 prizonieri.

Sublt. Rez. Mazilu Virgil, din Bat. 4 V. M., care, conducând mai multe incursiuni, respinge inamicul depe cota 1308, capturează un subofiţer şi 3 grade inferioare şi arme automate.

Serg. Frăţilă Stelian din acelaş batalionul, care scoate din luptă 2 tancuri.

Serg. T. R. Popescu Const. din Bat. 23 V. M., care în luptele pentru cucerirea cazematelor s'a dovedit un neîntrecut mânuitor al mitralierei.

Sublt. Bejan Eugen din Bat. 23 V. M., care la străpungerea liniei „Stalin" a făcut minuni de vitejie la atacul cazematelor.

Locot. Constandiş Gh. din Bat. 17 V. M., care asaltează primul cazematele de la cota 254, atacând la baionetă. La trecerea Nistrului încercueşte primele rezistenţe depe malul de Est.

Şi alte sute şi mii de fraţi de ai noştri, ale căror nume şi fapte de rară bravură ar umplea cărţi întregi.

O ZI ŞI O NOAPTE IN „TEUFELS FRONT"

Botezul Focului. Târâş prin mirişte spre camarazi. Sub focul artileriei grele. Intre moarte şi viaţă. Inghemuit într'o pâlnie de obuz. Suflete de infanterişti. Porumbiştea morţii.

Nu sunt de loc superstiţios şi am căutat întotdeauna să dau o explicaţie logică şi raţională lucrurilor şi fenomenelor din jurul meu. Cu toate acestea, împrejurări curioase au făcut ca toate neajunsurile mai de seamă din viaţa mea să mi se întâmple tocmai în zilele Vineri. Zi de Vineri a fost şi ziua când s'au petrecut cele ce voiu povesti mai jos.

— Mergem pe front! — mi se adresează Căpitanul C. Marinescu, oarecum bucuros şi pasionat de peripeţiile în perspectivă. Îi citesc din priviri că mi se rezervă impresii tari. Cu adevărat subiecte de reportaje de războiu...

Imi iau arma, 30 de cartuşe şi la drum. Gonim cu maşina spre o comună. Câmpie întinsă, presărată din loc în loc cu grămezi de grâu ars. Scrutăm mereu cerul. Avioanele ruseşti ar putea să apară în fiecare clipă. Paza bună trece primejdia rea...

Sosim la o Brigadă din Corpul de Munte. E ora 2 după masă. Căpitanul C. Marinescu aleargă încoace şi încolo, isprăvindu-şi misiunile. După vreo jumătate de oră, mă cheamă. Stă de vorbă cu Căpitanul V. Anghel. Acesta din urmă glăsuieşte :

— Eu cred de bine să mi-l las pe Dumnealui (Dumnealui ăsta eram eu), ca să-l trimit la Grupul Niculiu şi de acolo în prima linie la Lt. Col. Fănică Marinescu. Va avea ocazia să vadă lucruri interesante. Ocazii rari. Mâine seară se va întoarce de acolo şi vi-l trimit înapoi cu motocicleta.

Căpitanul Marinescu mă priveşte întrebător : ce zici, rămâi?

— Rămân, de ce să nu rămân? Ce era să zic? Mărturisesc însă cinstit că simţii o oarecare strângere de inimă.

— Prin urmare, la revedere. Să umbli sănătos!

— Să trăiți. La revedere.

Căpitanul Anghel către mine :

— La ora 4, vei pleca. Te duce Tomescu cu motocicleta. Vezi, pregătește-le cu ceva de ale gurii. Acolo îți va lipsi.

IN GOANA NEBUNA CU MOTOCICLETA

Clipe apăsătoare. Nesiguranța îmi răvășește sufletul. Simt în mine un gol. Mă plimb îngândurat prin curte. La ce mă gândesc? La toate și la nimic. Abia îmi concentrez mintea într'o direcție și nu alt gând fugar, rătăcit mi se înșurubează în creer. Ca peste o clipă să-i ia locul un altul. Mă răstorn pe niște paie, așternut pentru soldați. Dacă aș putea aținpi pentru câteva minute. Dar deodată: „Camuflarea! Camuflarea!" Sunt sentinelele cari vestesc apariția avioanelor inamice și nu trec nici 20 de secunde și se aude sbârnâit apropiat de motoare, apoi pocniturile seci ale gloanțelor de mitralieră trase din avion. Li se răspunde de jos. Cad gloanțe prin apropiere. Sbârnâitul motoarelor se îndepărtează. Totul s'a petrecut în câteva clipe, iar acum privim în urma avioanelor inamice, care, în partea de răsărit a localității, mai fac câteva rotogoale, cum fac ulii când dibuesc prada.

Ora 4. Tomescu Ștefan conduce motocicleta. În spatele lui un soldat înarmat. Eu în ataș. Alergăm cu viteză mare. Motociclistul cunoaște bine drumul. L'a făcut aproape zilnic. La marginea unui sat, un avion sovietic doborît. A suferit puține stricăciuni. Îl vizităm și observăm că sub aripi mai are fixate câteva bombe.

Frontul se simte pe aproape. Auzim tot mai puternice explozîile proectilelor de artilerie. Apucăm în stânga pe o câmpie întinsă, cu holdă răsărită. Motociclistul se oprește, privește cercetător înainte și își face socoteala pe unde să apuce ca să ocolească zona care în mod regulat este bătută de artileria dușmană. Deocamdată nu se văd să cadă într'acolo obuze. Pornim fără zăbavă. Apucăm pe o cale de care peste câmp. În fața noastră, mai multe șire de paie. Lăsăm vreo 10 în dreapta, apoi oprim lângă niște soldați camuflați în jurul unei mitraliere, cari ne arată unde trebue să mergem. Încă o sută metri și am ajuns.

UN POPAS CAM DRAMATIC

Postul de comandă e la capătul unei șire de paie ; o groapă adâncă de circa 1 metru jumătate, care se continuă printr'o mică boltitură pe sub șură. Lt. Col. Gh. Niculiu stă într'o rână în fața groapei, pe niște paie. Figură clasică de bun părinte trăsături blajine. Liniștit și stăpânit. Îmi întinde mâna zâmbind, mă îmbie cu o țigaretă, apoi începem la poveștl.

— Cum găsești palatul nostru ?

— De, ce să va spun, Domnule Colonel: nu prea luxos...

— Toate ar fi cum ar fi, dacă aș fi sănătos. Dar de vreo săptămână mă simt tare rău.

Dintr'o privire mă conving de acest adevăr dureros. Cu ce l-aș putea ajuta sau mângâia ? Tac. Un ofițer îi prezintă o notă telefonică dela un batalion oarecare.

— V'aș ruga, d-le Colonel, să-mi povestiți câte ceva din cele ce ați întâmpinat cu unitățile ce le comandați dela începutul campaniei și până azi. Mă gândesc chiar să intitulez convorbirea mea cu dvs.: „Interview la gura unei gropi, sub o șiră de paie..."

Un surâs amar, o scurtă pauză, apoi pe un ton scăzut, cu cuvinte bine potrivite, povestea unor fapte de arme, care mâine, poimâine vor alcătui capitole luminoase în istoria neamului nostru. Poveste care face să treacă pe dinaintea ochilor mei sufletești un film fantastic cu ostași ce sar ofițeri la atac, tunuri, brandt-uri, mitraliere, avioane, tancuri, contraatacuri disperate, treceri de râuri sângeroase, morți, răniți, distrugeri, nădejde, credință, voință. Și figuri ca din legende, ca Lt. Lungulescu din echipa vânătorilor de care, căzut vitejește la un contraatac aproape de Honikowski ; Lt. Dragușin, care a distrus trei care, iar Subit. Petrescu și ei alte trei care ; Căpitanul Dobrotă Romulus, care fiind grav rănit, a refuzat să fie transportat, apoi văzându-și compania distrusă și ofițerii morți, s'a împușcat cu revolverul...

TREI CARUȚE ȘI MAI MULTE OBUZE

Suntem întrerupți. Doi Căpitani se opresc în fața noastră salutând. — Ce e nou?

— Nimic deosebit, d-le Colonel. De dimineață, aviația și-a făcut programul obișnuit, apoi tunurile și brandt-urile. Încolo, totul bine.

Lt. Colonelul Niculiu le mai cere unele amănunte, însă la un moment dat se oprește și strigă la niște soldați ce vin spre noi cu trei căruțe, probabil cu alimente:

— Nu v'am spus, măi băeți, să fiți cu grije ! De ce nu așteptați să se înnoiască ? Vă observă nemții de dincolo și imediat sunt cu tunurile pe noi.

Căruțele se întorc. Dar nu fac nici 20 de metri și un proectil de artilerie grea se sparge cu tunet mare în stânga lor, la vreo 150 metri.

Apoi altele și altele. Soldații dau biciu cailor și o iau la goană.

— Le-am spus de atâtea ori să grijească. Poate să-i coste viața. Iată-i s'au pornit. Haidem și noi în șanțul-adăpost.

Botezul focului de artilerie îmi dă emoții vii. Cei de aici sunt mai obișnuiți cu așa ceva. Șanțul e adânc de 2 metri și larg de trei sferturi de metru.

Un proectil se sparge cu sgomot puternic undeva pe aproape. Simțim presiunea aerului.

— Aici nu e pericol — îmi spune Lt. Col. Niculiu — decât dacă se întâmplă să nimerească chiar în tranșeu. O probabilitate foarte rară. Dar să-ți continuu povestea noastră: după luptele dela [illegible]nbulewka, trecând Niprul, apoi la Malaia Belos-

iorka, am schimbat trupele germmane de pe frontul la Nord de Wadimirowka, front pe care însişi germanii l-au botezat „Teufels-Front"; întrucât a fost cel mai încercat de atacurile inamice şi care s'au sfărâmat în faţa batalioanelor noastre.

Aud parcă numai prin vis cuvintele Lt. Col. Niculiu. Urechea mea e mereu la exploziile formidabile de afară. Patru explozii fac încheierea acestei simfonii macabre. Apoi linişte şi miros de iarbă arsă. Apare Lt. V. Stănescu, care îmi aduce o schijă caldă încă din cel mai apropiat obuz aruncat asupra noastră. O iau ca s'o păstrez. Ne întoarcem apoi din nou în faţa groapei de lângă şira de paie. Începe să se înşereze. Dinspre inamic, peste siluetele unui şir de plopi, se ridică albă şi nepăsătoare luna. E o seară de toamnă atât de minunată !

— Şi cum îţi spuneam, unităţile noastre au fost greu încercate. Timp de 10 zile şi 10 nopţi, ofiţerii şi soldaţii din grupul meu şi al Lt. Col. Cârlan au dus post negru, neputând lua masa decât noaptea, când bucătăriile scăpau vigilenţei artileriei inamice, care trage chiar şi după câte un om. Aş vrea să scot în relief bombardamentul violent de aviaţie şi brandt-uri, datorită cărora am suferit pierderi simţitoare în ofiţeri şi trupă, pierderi care sunt totuşi mănime în raport cu ale inamicului.

N'au lipsit nici situaţiile tragi-comice, cum s'a întâmplat de pildă mai deunăzi, când inamicul atacând la flancul stâng, la un moment dat m'am pomenit cu 5 tancuri ruseşti defilând pe lângă postul meu de comandă. Altele, în altă parte. Din fericire, aventura s'a rezolvat tot în favorul nostru, inamicul pierzând cu acest prilej 15 tancuri.

S'a înserat deabinelea. În faţa noastră, la oarecare depărtare, ţâşniri de fuioare luminoase, urmate de răbufniri şi explozii puternice. Rachete sprintene de diferite culori se înalţă drept în sus spre cer, sau descriind curbe largi în dreapta şi stânga. Dacă n'ar fi periculos, ar fi atât de frumos, de feeric...

Ne ridicăm. Lt. Col. Niculiu către mine :

— Acum o să-ţi dau doi soldaţi vrednici, cari te vor conduce pe firul telefonic până la linia întâia, la Lt. Col. Şt. Marinescu. Vă ţineţi mereu de fir şi nu greşiţi drumul. Într'o oră vei fi acolo. Drum bun şi la revedere pe mâine.

Însoţitorii mei sunt Frt. Toma Petru din jud. Botoşani şi Sold. Niţă Gh. din Ploeşti. Ei au făcut în repetate rânduri acest drum. Pornim. Eu la mijloc, ei la dreapta şi la stânga mea. Ne îndreptăm spre o altă şiră de paie. Acolo e centrala telefonică. Spunem cine suntem şi telefoniştii ne arată firul pe care trebue să mergem. Aici se vorbeşte numai în şoapte, tainic. Unul dintre soldaţi apucă firul în mâna dreaptă şi o luăm apoi înainte. Tăcuţi, solemni. Privirile drept înainte, iscoditoare, înspre locul unde ţâşnesc fuioarele de lumină urmate de bubuituri. Câţiva greeri îşi dapănă ţărâitul lor prelung, tânguitor, ca în toamna târzie.

Şi se opresc când aud în apropierea lor hârşâitul bocancilor noştri greoi...

*

Înaintăm cu grije pe firul telefonic. În faţa noastră un şir de plopi nu prea înalţi. Trecem dincolo, înaintăm ca trei fantome, sub lumina vie a lunei, care vrea par'că să ne descopere vederii duşmanului. Mergem prin flanc, ca să oferim o ţintă cât mai mică. Un kilometru, doi, nu mai ştiu. Trebue să ajungem la Lt. Col. Şt. Marinescu. Gândurile îmi sunt răvăşite, ca un teanc de hârtie de viscol. Dinspre inamic, fulgerări de lumină, apoi explozii formidabile la vreo 200 metri în faţa noastră. Însoţitorii mei îmi spun:

— Va trebui să trecem prin barajul artileriei. Trebue să iuţim pasul. Vom primi şi focuri de armă. Aţi făcut rău că nu v'aţi luat casca...

Pornim în pas alergător — aşa cum am învăţat că se trece barajul de artilerie.

Încă două ţâşniri de lumină şi ghiulele se aud venind, vâjâind prin aer spre noi. Ne trântim deodată la pământ, iar în clipa următoare proectilele se sparg şi mai aproape de noi, sguduind pământul. Inima îmi bate cu putere.

Rachete colorate ţâşnesc spre cer în dreapta şi stânga. Câteva mitraliere încep să răpăe, cu răsunet sinistru. Apoi focuri de arme.

Alte fulgerări. Camarazii mei, la câţiva paşi înainte, se trântesc într'o pălnie de obuz. Eu pe întinsul mirişti. Obuzele se sparg în stânga noastră. Pe lângă mine şuerat des de gloanţe de arme automate. Vin din stânga. Se înteţesc din clipă în clipă. Îmi lipesc faţa de pământ. Însoţitorii mei îmi strigă :

— Haideţi, domnule elev ; Şi în aceiaşi clipă se ridică şi dau buzna înainte, ca după vreo 20 de metri să se prăbuşească iarăşi la pământ. Eu rămân nemişcat. Mă ţin la pământ gloanţele ce ţiuesc în jurul meu. Le simt foarte dese. Între ele, multe gloanţe luminoase. Cei doi soldaţi mai fac un salt, apoi dispar din ochii mei.

SINGUR PE CAMPIA ÎNTINSĂ...

Rămân singur, pe câmpia întinsă. Deodată, o explozie formidabilă în dreapta mea, foarte aproape. Par'că s'ar fi deschis pământul. Un val puternic de văpaie peste mine şi bulgări de pământ. Aproape că nu mai aud cu urechea dreaptă. Privesc într'acolo : un mormaa negru ; pământul aruncat de obuz. Îmi fulgeră în minte un gând: am citit şi am auzit de la multă lume, că acolo unde cade odată un proectil de artilerie, foarte arareori se întâmplă să mai cadă şi un al doilea. Prin urmare acolo trebue să ajung. Apuc cu mâna dreaptă arma şi încep să mă rostogolesc într'acolo. Ajung şi mă prăvălesc în pălnie. Pământul răscolit e încă cald şi miroase a ars. Mă acopere aproape în întregime. Adăpost binecuvântat ! N'aş fi în stare să redau starea de satisfacţie sufletească ce am simţit-o în clipa în care m'am prăbuşit în această groapă.

Acum văzduhul vuește cu mucit de un uragan năprasnic. Detunăturile obuzelor se împletesc cu piuitul subțire și uneori prelung al armelor automate și puștilor. Le simt secerând pe deasupra mea. Ca o complectare a acestui concert macabeu, exploziile proectilelor de aruncătoare, care se sparg cu sunet metalic.

Îmi lipesc fața de țărâna proaspăt răscolită. În jurul meu alte și alte explozii. Felii de oțel sboară șuierând peste mine.

Gânduri incoherente, fugare, vin să-mi caute sufletul. Mă gândesc: Doamne, în mâna Ta e viața mea. Un proectil mai aproape și nu mai sunt printre cei vii. Nu-ți fac nici o rugăciune. Poate au fost clipe când Te-am uitat. Dece să Te rog numai când sunt în primejdie ? ! Doar atât : Fie voia Ta...

Și apoi gândul meu apucă alt drum : La cei dragi. Pun mâna pe buzunarul din dreptul inimei unde port scrisori și fotografii. Dacă ar ști ei unde sunt eu în clipa aceasta !

FIORII MORȚII

De dincolo mugesc tot mai sălbatice tunurile. Le aud bubuiturile când pornesc proectilele, apoi vâjâitul lor prin aer, până la cădere. La început pe ton înalt, apoi din ce în ce mai scăzut. Un descrescendo înfiorător, care distruge nervii. Acum se apropie; mai aproape și mai aproape și bum! Un tunet ca de trăsnet. Altul. Alt vâjâit prelung, care se apropie. Un fior rece în carne și în suflet. Oare nu izbește în mine ? Ca să simt o ușurare în clipa când îl aud explodând mai încolo.

Deodată, o moleșeală, o toropeală ciudată. Par'că mi-e somn. Ce ar fi dacă aș aștepi pentru câteva clipe? Mă mir eu însumi de acest gând năstrușnic. Oare își are vreo explicație clinică ?

Alte vâjâituri ascuțite spintecă văzduhul. Cad, nu cad ? Dar ele își urmează drumul și aud explozii mult înalnte. E artileria amică ce răspunde celor de dincolo. Un sentiment rar de ușurare și satisfacție. Un sentiment ce-ți picură în suflet nădejde și încredere. În clipa aceasta simt ca niciodată ceeace înseamnă camaradul tău, fratele tău.

Duelul de artilerie atinge punctul culminant. Deasupra mea trebue să fie un adevărat cataclism. Îmi întorc puțin capul și privesc la luna ce scapă zâmbitoare dintr'un nouraș alb. Ce-mi vine în minte : oare crește sau descrește luna ? Regula o știu dela alții : luna minte. Prin urmare când e în formă de C înseamnă că descrește, iar când se arată ca un D crește... Chiar înfors.

O lovitură îndărătul meu, mă trezește la realitate. De ce îmi aduc aminte ? Am auzit vorbindu-se că se poate întâmpla ca cineva să înăbușească dinte'odată, într'un moment de mare tensiune sufletească. Și involuntar îmi duc mâna la tâmplele-mi înfierbântate...

Încep numai decât să-mi fac socoteala : deobiceiu canonadele astea durează un răstimp limitat. Ele premerg în general unui atac, sau urmăresc bararea drumului trupelor din spate.

Prin urmare, să aștept liniștit în adăpostul meu până se va termina. Trebue să se isprăvească ea odată.

Și iarăși fug cu gândul în altă parte : încotro voiu apuca, după ce se va opri canonada ? Firul l-am pierdut, iar camarazii mei au dispărut. Să nu dau cumva peste Ruși ! Dar dacă m'aș reîntoarce la postul de comandă al Lt. Col. Niculiu ? Nu, așta nu se poate. M'aș rușina oarecum, că n'am putut ajunge la destinație. Simțul datoriei e prezent.

Exploziile încep să fie tot mai rare. Apoi se opresc de tot. Doar câte un piuit obraznic de armă. Mă gândesc să ies din adăpostul meu și s-o iau înainte. Îmi apuc arma și apoi încep să mă ridic prudent... Dar în aceeași clipă de dincolo patru detunături una după alta, ca scurt după aceea proectilele să se spargă prin apropiere. Mă ghemuesc iarăși în fundul groapei. Asta a fost încheierea „simfoniei". O liniște de mormânt se lasă acum peste câmpia scăldată de lumina lunei.

DRUM CHINUIT

O așteptare de vreo 5 minute, apoi încrezător ies din pâlnie și mă târăsc ușor spre stânga. Într'acolo trebue să fie firul telefonic. Dacă nu cumva îl vor fi rupt schijele obuzelor. Pipăi cu mâna în toate părțile. Și.., norocul meu, dau numai decât peste fir. Răsuflu ușurat. Un scurt popas și la drum, târiș, ca șarpele, cu mâna stânga pe fir și cu dreapta pe armă. E greu, tare greu. Dacă m'aș ridica, m'ar observa de sigur cei de dincolo și ar începe din nou focul. Mi-aș face astfel și mie rău și camarazilor mei din prima linie.

Obosesc. Gâlâi din greu. Sunt numai apă. Ce are a face? Trebue să ajung la ai mei nevăzut de dușman. Nu mă mai țin mâinile. Mă las puterile și rămân întins pe pământ. Îmi fierbe capul. Oare mai e mult până să ajung ? Îmi adun ultimele puteri și mă târăsc mai departe. Palmele îmi sângerează și abia-mi mai simt genunchii. Iar drumul meu chinuit nu se mai sfârșește. Întâlnesc în cale numeroase pâlnii de obuze, proaspete. Trag cu urechea în toate părțile. Nimic. Nici o mișcare. Liniște, liniște înspăimântătoare...

Mă urnesc din nou din loc. Gura și ochii mi se umplu de praf. În sfârșit, la oarecare distanță în fața mea, o dungă neagră de pământ. Și ceva șoapte. Inima-mi bate cu putere. Trebue să fie șanțul anticar. Îmi încord toți mușchii și dau înainte. Șoaptele se aud tot mai lămurit. Deodată o voce : cine e acolo ?

— Eu sunt, reporterul de război !

Dintr'un grup de uniforme se desprinde o siluetă, care iese înaintea mea şi-mi ajută să mă ridic. M'au părăsit puterile. Apoi cu glas cald, prietenesc :

— Bine că ai sosit, dragă. Eram îngrijat de D-ta. Cei doi soldaţi cu care ai plecat mi-au raportat că ai rămas pe câmp Mă temeam să nu ţi se fi întâmplat ceva. Eu sunt Lt. Col. Fănică Marinescu, pe care-l cauţi. Linişteşte-te. Aici eşti în siguranţă. Vino în adăpostul meu. Pe aici.. Aşa. Bine. Şi acum trage o înghiţitură din sticla asta cu rom, ca să te întremezi...

In câteva clipe îmi revin :

— Bine, dar ce a însemnat nebunia asta, D-le Colonel ?

— Ce să însemne ? M'au atacat Ruşii cu două batalioane şi i-am respins. Lasă că vei vedea aici multe şi interesante lucruri...

IN ŞANŢUL BLESTEMAT

O cină sub clar de lună. — Dealungul şanţului anticar. — Eroi anonimi. — La doi metri sub pământ. — Se sgudue pământul .. — 5000 de proectile într'o zi. — Megafoanele au amuţit. — Să tragă artileria noastră în porumbişte !" — O întâlnire duloasă. — Dusmanul a dispărut. . . Cimitirul tancurilor.

Incep să-mi revin. Ieşim din adăpost. In jurul nostru încă vreo 3 ofiţeri. Mă întreabă despre ceea ce mi s'a întâmplat în drum. Le povestesc cu amănunte.

— Vezi domnul meu — mi se adresează Lt.-Colonel St. Marinescu — noi o ducem tot aşa de zece zile. Altădată e şi mai albastru... Am avut zile când s'au tras asupra noastră peste 5000 de obuze. Am pus pe cineva să le numere. Sovieticii au vrut cu tot dinadinsul să rupă frontul şi ca să-şi atingă scopul n'au cruţat nici vieţi, nici material. E de ajuns să vezi cimitirul de care de luptă din faţa noastră. Inamicul şi-a început incursiunile în ziua de 24 Septembrie a. c. Noi aveam misiunea de a apăra cu orice preţ acest sector cel puţin 10 zile. In faţa noastră aveam Regimentul 151 Caucazian, care, fiind înjumătăţit în scurtă vreme, a fost înlocuit cu Regimentul 43 Caucazian. Acesta din urmă a avut aceeaşi soartă şi atunci a fost schimbat cu Regimentul 652 Caucazian. Acesta a atacat violent cu eforturi către Compania Căpitan Ghişe, care, sub presiunea focului, se retrage, ei fiind răniţi, toţi ofiţerii căzuţi, iar compania înjumătăţită. Am contraatacat cu Compania de Cercetare, alungând pe Ruşi. Dacă ai fi auzit d-ta vaetele răniţilor duşmani din noaptea aceea! Te pătrundeau fiori prin carne şi oase. Strigau la ai noştri să-i adune, căci Ruşii nu le aveau grijă. Era plină porumbiştea de morţi şi răniţi de ai lor. Prin porumbişte fac ei de obiceiu incursiunile. Grele zile, domnul meu... Dar mai bine să facem o plimbare prin şanţ, ca să-i vezi pe bravii noştri băeţi la datorie...

CU OCHII MEREU LA DUȘMAN

Pornim dealungul șanțului anticar. Mergem aplecați, fiindcă pe deasupra noastră pîiesc mereu gloanțe de arme trase de dincolo.

Pe parapet, soldații noștrii în poziție de tragere, cu privirile ațintite la inamic. Lt.-Col. Fănică Marinescu are pentru fiecare un cuvânt de caldă îmbărbătare.

— La datorie băeți ! Nu vă lăsați ! Dumnezeu e cu noi. Nu

Șanțul blestemat, unde moartea a sburdat turbată 10 zile și 10 nopți

vedeți că nu le ajută?! Asta pentrucă s'au lepădat de El. Nu-i slăbiți o clipă. Trageți din răsputeri și nu vor ajunge aici.

Întâlnim un grav rănit întins pe o targă. A fost lovit de o schijă de aruncător. Doctorul și sanitarii îi dau primele îngrijiri. Geamătul lui e așa de dureros !

Alți și alți soldați în poziție de tragere.

— Mai puteți, măi băeți ?

— Mai putem, Domnule Colonel. Dacă ei au oameni de risipit și noi avem gloanțe...

— Bravo, copiii mei ! Așa vă vreau. Voiu fi cu voi, până mai am un picur de sânge în mine.

Urmăm mai departe.

— Vezi soldatul acesta : îl chiamă Cernat Const. E cel mai bun trăgător cu mitraliera. Face parte din plotonul de mitraliere al Subît. Martiș Mihai.

— Sunt mândru de tine, Cernat ! Te-am propus la decorare.

Sosim la postul de observație. Urcăm câteva trepte săpate

în pământ. Soldatul care face de pază raportează că totul e bine, apoi ne face loc ca să putem vedea. Ne pitulăm și noi ca să putem privi în direcția inamicului. Lt.-Col. Marinescu îmi dă lămuriri asupra dispozitivului Batalionului său și asupra dispozitivului dușmanului.

Aici țiuesc mai des gloanțele de arme. Instinctiv îmi aplec capul. Desigur e târziu... Îmi arată câteva matahale : tancuri ruseșți distruse și porumbiștea pe unde face inamicul incursiunile.

Coborîm din nou în șanț. Un sentiment cald de siguranță. Trece un soldat pe lângă noi : — Să trăiți D-le Colonel.

— Uite-l, ăsta e telefonistul fantomă... Îl cunosc și Rușii. De câte ori n'a reparat el firul telefonic rupt de obuze, chiar sub ochii celor de dincolo !... Dau după el cu mitralierele, armele și brandt-urile, dar nu-l pot nimeri. Apoi către el:

— Ce zici măi (regret că nu i-am reținut numele), ți-e frică de ei ?

— Nu „există", Domnule Colonel.

Observ și mă impresionează în mod deosebit raporturile de devotament, dragoste și încredere dintre soldații de aici și Comandantul lor. Sunt toții ca degetele dela o mână.

O CINĂ LA GURA ADĂPOSTULUI

Ne întoarcem la adăpostul Lt.-Col. Marinescu, comandantul acestui brav Batalion. Trecem pe lângă câțiva ofițeri subalterni, cari salută și raportează. Pentru fiecare câte un cuvânt de îmbărbătare.

— Și acum te rog să fii invitatul meu la cină. Așa ca la noi. Vezi D-ta : „A la guerre, comme à la guerre". Cu noi și Lt. V. Beldescu, comandantul companiei de Comandă. Un tânăr simpatic, blând, calm. E foarte activ. Arată o grijă deosebită pentru tot ce se întâmplă aici. Lucrează cu mult tact.

Gazda noastră scoate pâine, ceva șuncă și chiar și o sticlă cu țuică. Asta îmi face poftă de mâncare. Aproximativă. Atmosfera nu tocmai prielnică pentru ospătare. Dânșii sunt obișnuiți cu asta. Printre îmbucături, poveștI asupra celor ce se petrec aici. Înțeleg pe deplin eforturile supraomenești ale acestor oameni. Mă mir chiar cum se mai pot ține. Îi spun Lt.-Col. Marinescu :

— În clipa când am ajuns în șanțul Dvs., aș fi vrut să vă spun doar atât : d-le Colonel, am înțeles totul. Mi-a fost de-ajuns bombardamentul prin care am trecut, ca să-mi dau pe deplin seama de toate câte le îndurați cu oamenii Dvs. Aici e greu, tare greu... Mă mir că vă mai ajută nervii !

— Ne facem doar datoria. Mă bucur nespus de mult că văd la soldați credință tare. Asta e lucru mare !

Vin bucătăriile. Lumea din șanț se agită. Îngrămădire în jurul cazanelor. E cel mai plăcut punct din „programul" zilei... Cu

condiţia să nu se facă prea mare tărăboiu, căci s'ar putea porni focul celor de dincolo.

Ceasurile trec. Luna e acum deasupra noastră, blândă şi imperturbabilă. Din când în când, câte o comunicare telefonică. Oliţerii îşi inspectează oamenii. Rar de tot câte un foc de armă. Ai noştri le răspund întotdeauna, ca să nu uite că sunt de veghe. Aici, noaptea nu trebue neapărat să fie dormită...

— Mă mir — continuă Lt.-Col. Marinescu — că n'au început cei de dincolo cu megafoanele. De obiceiu, aceasta e ora când pornesc în fiecare seară. Bat câmpii cu propaganda lor: să nu luptăm, să ne dăm prinşi, soldaţii să-şi omoare superiorii, etc. Drept răspuns, ai noştri pun mitralierele şi brandt-urile pe ei.

Dar văd că eşti obosit. Dacă vrei, poţi să te culci. Te găzduesţe Locot. V. Beldescu în adăpostul lui. Eu mai fac o raită prin şanţ. Trebue să fim mereu cu ochii în patru, căci atacul s'ar putea repeta în cursul nopţii.

„Dormitorul" Locot. V. Beldescu: o groapă, săpată în fundul şanţului şi care se prelungeşte pe sub parapet, astfel că încap în ea culcate două persoane de statură mijlocie. Eu, fiind mai lung, trebue să stau ghemuit. Sub noi o mână de paie şi o pătură. Mă acoper cu mantaua.

Simt totuşi cum mă pătrunde umezeala pereţilor proaspăt tăiaţi. Locot. Beldescu îmi urează noapte bună iar el pleacă să-şi vadă oamenii.

Sunt tare istovit, totuşi somnul nu vrea să vină. Încep să mă doară toate încheieturile. Iar în minte, năvalnice împresiile tari trăite cu câteva ore înainte. Mă frământ în aşternutul meu. Pe deasupra adăpostului paşi grei, încoace şi încolo. Şi din când în când şoapte tainice...

ATAC IN MIEZ DE NOAPTE

Aţipesc. O clipă, un minut, o oră, nu pot şti... ca să fiu trezit dintr'odată de câteva detunături puternice. Artileria duşmană se porneşte din nou. Obuzele cad pe aproape sguduind din temelii pământul. Multă artilerie grea. Un proectil izbeşte în partea dinapoi a şanţului. Explozia e asurzitoare. Curge ţărâna peste mine. Aud strigând la telefon:

— Allo, allo, artileria! Trageţi câteva salve ca să-i potoliţi.

Apoi o comandă scurtă: Brandt-urile, foc!

Afară-i acum un adevărat infern: artileria noastră, artileria lor, brandt-urile noastre, aruncătoarele lor, mitraliere, puşti-mitraliere, dintr'o parte şi alta şi pârâit continuu de foc de arme. La telefon o altă comandă: Allo, artileria! Trageţi o sută metri mai în stânga! În porumbişte! Aşa! Bine! Daţi-i înainte.

Clipe grele ca de plumb. Nervii stau să plesnească. Tresăriri la fiecare izbitură mai apropiată. Trei ore... O adevărată veşnicie. Pe urmă focul se potoleşte. Desprind dintr'o convorbire telefonică vestea îmbucurătoare, că dincolo se observă semne de retragere. Uşurare binecuvântată! Se întoarce şi Locot. Beldescu. El

istovit şi el. Mai schimbăm câteva cuvinte, apoi aţipim...

În zorii zilei, vorbărie multă în şanţ. Duşmanul a dispărut din faţa noastră. Soldaţii au ieşit pe câmp, pe locul unde erau Ruşii ostă noapte. Ieşim şi noi din adăpost. Feţele noastre sunt galbene, şi lungite de încordarea nervoasă, iar barba crescută ne face să apărem ca nişte arătări fantastice. Cerul e acoperit. Vânt uşor dinspre Ţară.

Privesc dealungul şanţului. La vreo 30 de metri, alte uniforme ce ies din pământ. Se uitau şi ei la mine. Deodată exclamaţie:

— Costică! Tu eşti, Costică! Văd oare bine? De când şi ce cauţi pe aici?

Apoi o îmbrăţişare caldă, duioasă, plină de bucurie şi tristeţă în acelaş timp. E prietenul meu bun, consăteanul meu, medicul căpitan dr. Vasile Gligor, bunul şi simpaticul Licu. Suntem gâtuiţi de emoţie. Trec clipe răscolitoare de adânci simţăminte. Unde re-a fost dat să ne întâlnim! Dac'ar şti cei de acasă! Apoi o furtună de întrebări şi răspunsuri. Ne vine să nu ne mai lăsăm unul de altul. O luăm împreună prin şanţ, apoi pe locul din faţa şanţului. Priveliştе tainică: morţi, răniţi, arme şi muniţie aruncată. Prin porumbişte, morţii ruşi ca bostanii. Mulţi au faţa neagră ca funinginea. În rânjetul dureros întipărit de spasmele morţii li se văd dinţi albi. Eu iau masca unui soldat german mort.

Pe marginea porumbiştei, o cale ce duce spre Timoschewka. În dreapta căii, o faşie de pământ lată de vreo 10 metri şi plantată cu tufişuri de sălcie şi salcâmi. Prin tufiş numai adăposturi săpate în pământ, muniţie părăsită, echipament şi armament aruncat şi morţi cu nemiluita. Unii zac aici de mai multe zile, iar acum au început să miroase greu. Un soldat german are ţeasta capului complect sdrobită. Probabil o lovitură puternică cu patul armei. Pe piept îi atârnă „Crucea de Fier." Se ia ca să fie trimisă celor ce-l aşteaptă acasă.

De jur împrejur, locul e presărat cu căşti ruseşti. Unele poartă câte 2—3 găuri — urmele loviturilor primite. Ce impresie sgudluitoare! Din clipa aceea, pentru mine, căştile ruseşti au rămas o obsesie cumplită: simbolul morţii, al sângelui amestecat cu ţărână, al feţelor crispate de durere, al membrelor despărţite de trup, al ţestelor sdrobite. Chiar dacă sunt părăsite, sau aruncate undeva la o margine de drum.

Numărăm în faţa batalionului, 16 care de luptă distruse, dintre care 11 distruse de acest batalion. Brigada din care face parte batalionul Lt-Col. Marinescu a distrus în total 28 de care. Coloşi de oţel, purtători de uragane de foc. Acestea numai în luptele din faţa satului Timoschewka.

Un tanc uriaş răsturnat în şanţ. A dat peste o mină plantată chiar de ai lor. Dar tancul poartă şi urmele alor două proectile de tun anticar.

Înăuntru un schelet ca de cărbune, închircit și aplecat peste cărmă.

A rămas așa de mic. Pare un copil. Doar câteva fâșii de carne carbonizată pe picioare.

Se adună morții. Deocamdată Românii și Germanii. Pe urmă vor fi ridicați și Rușii. Aceștia din urmă sunt nenumărați. Înțeleg. Aici au luptat Vânătorii de M-te 11 zile și 11 nopți, cu vitejie fără seamăn în șanțul anticar...

Lângă un soldat rus mort, câteva hârtii răvășite. Printre ele o fotografie a unei frumoase brunete. Soția sau iubita lui. Pe dos scrie: „Nu-ți aminti de mine când privești fotografia, ci uită-te la ea când îți amintești de mine..."

Doctorul Licu dă câteva ordine, apoi mă poftește în adăpostul lui, unde îmi pregătește o cafea rece, aproape bună...

ȘI UN MIC GHINION . . .

Rușii s'au retras. In fața șanțului anticar, porumbiștea morții, plină de cadavre, ca de bostani și mirișteа semănată cu gropi de obuze, măști individuale și amplasamente pentru arme automate, grămezi de muniție, tancuri distruse, căști rusești găurite în câte două, trei locuri de gloanțe, cai și oameni morți, cu miros grețos de hoit. Unii zac acolo neîngropați de aproape 10 zile.

E zi de Duminecă, cu un soare ce privește blând de după o pânză fină de nori albi. Un grup de ofițeri de stat major sosesc cu mașinile să viziteze câmpul de luptă. Îi însoțesc. Mașinile rămân în spatele șanțului anticar. Trebue să fim însă cu mare grijă, căci Rușii au lăsat în urma lor numeroase mine. Se lasă umbrele serii. E timpul să plecăm mai departe. Unul dintre ofițeri dă ordin să fie chemați șoferii cu mașinile. Să treacă pe unde pot șanțul anticar și să vină să ne ia. Ca cel mai mic în grad, plec să fac eu acest lucru. Șanțul anticar e la vreo 300 metri în urmă. Ajung în fața lui. Șoferii sunt pe locul unde au fost îngropați morții noștri și se apleacă la fiecare cruce ca să citească numele celor căzuți. Le transmit ordinul primit, ei se îndreaptă spre mașini și apoi apucă spre dreapta, dealungul șanțului, ca să-l ocolească pe la capăt. Eu mă reîntorc la grupul de ofițerii, pe miriște.

Trec zece minute, douăzeci, o jumătate de oră și mașinile nu se mai arată.

S'a întunecat deabinelea. Cei de față încep să se neliniștească.

— Ce fac șoferii aceia de nu mai vin ?

Apoi către mine :

— Cum de ai încurcat lucrurile, omule ? N'ai înțeles ce ordin am dat ?

— Ba am înțeles prea bine. Le-am spus să vină cu mașinile dincoace de șanț, să ne ia. Au și pornit numaidecât ce le-am comunicat ordinul.

Mai trece o jumătate de oră și cei așteptați tot nu se mai ivesc. Semne de scandal. Cineva îmi strigă :

— D-ta ai încurcat lucrurile, d-ta descurcă-le ! Să-i aduci pe șoferi din fundul pământului! Noi așteptăm aici, lângă acest tanc.

Simt cum mă năpădesc căldurile. Poftim, domnule, cum poți să ieși vinovat, fără să fi de fapt. Ghinion, nu glumă ! Dar ordinul e ordin, nu e timp de pierdut. Deci la drum ! Dar încotro ?

Unde pot să fie blestemaţii de şoferi ? Miriştea se întinde nesfârşită sub mania neagră a nopţii.

O iau la întâmplare jumătate la stânga, în partea în care au apucat şoferii cu maşinile, când le-am transmis ordinul.

Orbiş, fără să mă uit unde calc. Din loc în loc mă opresc şi ascult. Poate voi auzi ceva şoapte, sau urlet de motoare.

Tot la al zecelea pas, dau peste câte un stârv de cal şi din când în când peste câte un rus mort. Mă înfiorez. Imi vine s'o iau la fugă, ca să scap cât mai curând din această mirişte plină cu strigoi. In jurul meu, liniştea înspăimântătoare. Nu aud decât bătăile inimei mele. Mă strânge par'că ceva de gât. Înţepenesc pasul. Privirile mereu înainte, spre zarea estompată de o dâră uşoară de lumină. Imi simt cămaşa udă în spinare. Deodată mă împiedec de ceva moale şi în clipa următoare mă prăbuşesc, ca împuşcat, într'o groapă. A fost o mască individuală rusească. Sar de acolo, ca muşcat de şarpe şi pornesc la fugă, ca după câteva clipe să mă pornesc gâfâind din greu. Ascult iarăşi, dar liniştea e tot atât de ucigătoare. Ce încurcătură, ce ghinion ! Şi ce mă voiu face, dacă n'o să dau le şoferi ? In gândul meu, îi blestem cu toate relele pământului. Ei trebuie să fie de vină, căci doar le-am transmis în mod clar ordinul celor mai mari

Alte gropi, alte hoituri de cai şi cadavre greu mirositoare. In dreapta şi stânga, ca nişte mătăhale uriaşe, câteva tancuri ruseşti distruse. Trec mai bine de o jumătate de oră şi nu mai dă Domnul să întâlnesc pe cei cari îi caut. Cum se va isprăvi oare această poveste ' In sfârşit, dau de un drum. Aici trebue să fie. Drumul taie perpendicular şanţul anticar. Mai fac vreo 100 metri şi într'adevăr dau peste cele trei maşini cu şoferii lor. Nu mă mai pot stăpâni şi izbucnesc :

— Sunteţi nişte oameni de nimica ! Să vă fie ruşine ! Lasă că o să vedeţi voi ce vă aşteaptă !

Acum să vină careva din voi cu mine să-i luăm pe domnii ofiţeri.

Facem drumul înapoi. Eu şi cu unul dintre şoferi. Ceilalţi rămân cu maşinile în drum. Aceleaşi gropi, aceleaşi cadavre greu mirositoare de ruşi, aceleaşi hoituri de cai. In sfârşit, ajungem la tancul lângă care lăsasem grupul de ofiţeri. Dar aici alt bucluc : nu mai găsim pe nimeni. Parcă au intrat în pământ. Mă uit în dreapta, mă uit în stânga. Nimic decât întunerec şi linişte de mormânt. Imi fac pâlnie şi strig în toate părţile : allo, allo! De geaba, nu răspunde nimeni. Asta-i bună ! Ce-i de făcut ? Înapoi, camarade, la drum, poate între timp au ajuns acolo. Şi pornim din nou dealungul miriştei blestemate. Gâlâi şi cu şi gâlâie şi camaradul meu, şoferul. Se pare totuşi că lui îi e cu mult mai groază decât mie. Eu cel puţin am uitat cu totul de primejdia minelor.

Când ajungem din nou la maşini, suntem amândoi leoarcă de sudoare. Mie îmi tremură picioarele de oboseală. Dar lovitura

cea mai mare e că cei căutaţi n'au venit. Unde să-i mai ştim căuta, încotro să mai apucăm ? Ce se vor fi făcut oamenii aceia ?

Fără multă zăbavă, hotărâsc : eu mă duc cu o maşină pe drum înainte, iar celelalte să rămână pe mai departe în aşteptare. Poate totuşi îi vom întâlni. Ajungem aproape până în satul Timoscewka, dar fără rezultat. Mă cuprinde descurajarea. Imi vine să las toată chestiunea baltă. Fie ce o fi !

Intoarcem maşina, şi plecăm iarăşi spre şanţul anticar. Ajunşi aici, începem să claxonăm cu toate maşinile, în nădejdea că vom fi auziţi. Zadarnic. Nimeni şi nimic. Eu, ca să am sufletul împăcat, mai fac odată drumul până la tanc, dar acolo acelaş pustiu înfiorător. Ce va ieşi din tot bucluc acesta ? Strig cu toată puterea plămânilor, dar strigătul meu se stinge imediat, fără ecou.

Mă părăseşte orice speranţă şi istovit cu totul o iau spre maşini. Ajuns acolo, nu mai găsim de făcut altceva decât să plecăm cu toţii spre satul unde trebuia să cantonăm. Ca acolo să aflăm că cei căutaţi de noi s'au întors de vreo jumătate de oră pe alt drum şi că n'au dramatizat deloc această întâmplare, bucuroşi că au ajuns cu bine în sat... Intre timp se făcuse ora 10. Dar în faţa acestui desnodământ neaşteptat, am uitat şi eu de toată groaza, de toată oboseala şi chiar pornirea împotriva şoferilor vinovaţi.

„SĂ NU UIŢI CAMARADE!"

Se împlineşte o lună de când sunt aici, în nesfârşitul Stepei Nogaice. Unde pământul e negru, întins ca masa, plin de belşug, iar lumea trudită de munci grele îşi spune în cântece de o duioşie dureroasă povestea ei chinuită. Unde drumurile n'au sfârşit, iar morile de vânt îşi rostogolesc fantastic în zare braţele lor de uriaşi din basme. Unde vântul goneşte urlând turbat peste câmpii, purtând pe aripile lui jale şi tristeţe. Unde nu întâlneşti codrii prietenoşi, fremătând chemători din frunzişul lor. Unde aşezările omeneşti sunt rare ca fericirea în lume, iar monotonia e atotstăpânitoare. Unde soarele are un asfinţit plin de poezie, coborându-se în zarea nesfârşită ca într'un ocean. Unde graiul e atât de neînţeles şi obiceiurile atât de ciudate. Unde de mulţi ani încoace, stăpânitorii au încercat să-i dea vieţii o înfăţişare nouă, fără suflet şi fără Dumnezeu. Unde urme încă proaspete povestesc trecă torului despre prăpădul ce l-a semănat pe aceste meleaguri războiul cu toate urgiile lui. Unde suntem nevoiţi să scrutăm în fiecare clipă cerul pândind ivirea avioanelor duşmane şi punem cu sfială pasul pe pământ, de teama minelor blestemate, semănate de cei contrari. Unde văzduhul a vuit zile şi nopţi întregi de mulţimea obuzelor şi de pârâitul armelor automate. Unde moartea a sburdat nebună în lung şi lat, încremenind cu rânjetu-i macabru mii şi mii de vieţi. Unde la margini de drum, cruci proaspete de lemn, străjuesc la căpătâiul celor căzuţi la datorie. Unde printre ruine de biserici sboară în noapte cucuvaie cu ţipătul lor pustiu, sinistru. Unde din căsuţe joase, mohorîte, răsbate afară glas duios de balalaica. Unde nostalgia e tovarăşa nedespărţită a noastră a celor ce suntem departe de casă...

*

Lupta dela Nordul Mării de Azov s'a terminat. Coloane nesfârşite se îndreaptă spre Sud, spre Crimeia.

Mă uit şi mă minunez de oamenii aceştia, ce parcă nu mai ştiu ce este oboseala şi teama. Vin din lupte şi merg în lupte. Drumuri lungi, obositoare în zi şi în noapte, pe ploaie şi pe vânt, cu poveri grele în spinare. Şi totuşi nu-i vezi abătuţi, disperaţi. Nu mă pot opri să nu exclam: Minunat popor, vrednic popor! Tu trebue să ai parte de un viitor frumos!

Lucrul acesta îl spune şi Generalul, Comandant al Corpului de Munte în ordinul de zi adresat ostaşilor săi după terminarea marei bătălii dela Nordul Mării de Azov. Se cuvine să-l amintim, pentru frumuseţea de stil şi adevărul conţinutului.

ORDIN DE ZI NR 177/R.

*Şi tu camarade, *)*
ai luat parte la marea bătălie dintre NIPRU ŞI MAREA DE AZOW.

Prin vitejia ta şi eroismul tău, duşmanul a fost înfrânt, urmărit şi distrus.

Isbânda Corpului Vânătorilor de Munte a fost măreaţă; ea va rămâne ca o lumină pururea strălucitoare peste veacuri.

Cu mândrie să poveşteşti eroicele fapte de arme săvârşite de camarazii Vânători de Munte.

Să nu uiţi să spui, camarade, că Vânătorii Corpului de Munte s'au războit 5 zile singuri pe un front de 50 km, cu 5 Diviziii duşmane din cele mai brave, înzestrate cu artilerie multă, cu munţi de muniţie, cu aviaţie numeroasă care a soarlit zi şi noapte deasupra ta, fier şi foc.

Să nu uiţi camarade să spui:

— că inamicul a atacat ca roiul de albine zi şi noapte, fără răgaz, cu tancuri, care s'au dus adânc în spate, fără a te îngrozi:

— că te-au înconjurat de nenumărate ori, dar că ai stat neclintit la post;

— că ai răbdat de foame, de sete şi de frig, dar n'ai desperat şi n'ai pierdut nădejdea în victorie.

Să spui, camarade, că ai făcut cu toţi Vânătorii de Munte zid în jurul şefilor care au stat neclintiţi ca stâncile bătute de tălazuri.

Să spui camarade, că răniţii au suferit ca martirii în tăcere.

Să spui cu inima plină, că morţii au fost răsbunaţi, că la început singuri, apoi cu trupele germane, Vânătorii de Munte au înscris cea mai glorioasă pagină în istoria lumii.

Să nu uiţi, camarade, că ţi-ai ţinut jurământul făcut Patriei, Regelui şi Conducătorului Ţării.

Răsplata cea mai mare pentru tine, camarade, este conştiinţa datoriei împlinite şi mândria de a fi luat parte la cea mai mare bătălie a Corpului Vânătorilor de Munte.

Să te închini camarade, pentru fraţii tăi de arme, căzuţi pe câmpul de bătae.

Să-ţi aduci aminte de şefii care te-au condus şi ţi-au asigurat isbânda.

COMANDANTUL CORPULUI DE MUNTE
General de Divizie Gh. Avramescu

*) Numele, pronumele, gradul şi ctgt.

INTR'O DUPĂAMIAZĂ CU VISCOL . . .

Vânt rece, puternic dinspre Nord. Nori plumburii se târâsc greoi aproape pe deasupra noastră. Fulgi mari de zăpadă sburdă în văzduh, ca fluturii la noi în Ţară, în luna lui Florar.

Satul în care poposim e locuit de colonişti germani. Au fost aduşi aici pe vremea împărătesei Ecaterina a II-a. Satul era încă aseară puternic bombardat de artileria grea rusească. Locuitorii, în cea mai mare parte, au fost ridicaţi şi duşi departe înapoia frontului şi puşi la lucrări de campanie, iar o parte, cari s'au putut ascunde, se întorc acuma, grupuri, grupuri, purtând în spinare boccele cu ceva hoarfe, sau târînd de funie o vacă. Mai mulţi femei şi copii. Se opresc pe la casele lor şi deschizând uşile privesc cu inima strânsă să vadă dacă le-a mai rămas ceva.

Trag, împreună cu Sublt. rez. Hermann Schuschnig, din Sibiu, la o casă. Înăuntru, trei femei şi vreo şase copii. S'au întors abia de vreun ceas şi jumătate. Femeile deretică prin casă şi pregătesc cina. Ne îmbie şi pe noi cu câte un ceaiu, apoi la lumina unui opaiţ, una dintre ele ia o chitară, alta o balalaică, şi încep însă cânte un cântec german bizar, vechiu, din războiul de 30 de ani. Ca pe urmă, cea mai tânără, cu trăsături bărbăteşti, fără expresie, să cânte cu vocea un cântec, tâlmăcind tristeţe şi nostalgie.

*

Şiruri nesfârşite de prizonieri. Gloată sură, târîtoare. Feţe istovite, bărboase, capete aplecate. Murmuri de glasuri, ca freamătul unui codru frământat de furtună.

Stăm de vorbă cu unul dintre ei. E locotenent activ. Înfăţişare simpatică, inteligentă. Uniforma ca a soldaţilor. Camaradul A. Goian ştie perfect rusește. El e tâlmaciul nostru. Întrebările curg: „Ce se crede la voi despre războiu? Ştiţi care este situaţia reală pe front? E adevărat că vi se spune, că noi omorâm şi schingiuim pe prizonieri? Unde se va ajunge cu teroarea politrucilor(*)? Cum o duce lumea sub regimul sovietic? Ce aspecte are la voi problema evreiască? Cum se fac şi cum se

*) Comisarii politici din armata sovietică.

deslac căsătoriile în Rusia Sovietică? Dar situaţia religiei? Literatură apuseană cetiţi"?

Ni se răspunde scurt, precis şi demn. Interviu eu:

— Eşti credincios?

— Nu.

— Şi te simţi bine, împăcat sufleteşte?

— Da, foarte bine.

— Spune-mi, te rog, dacă până a fi prins, ai ajuns vreodată sub un bombardament violent de aviaţie, sau de artilerie grea?

— Da, am ajuns de câteva ori.

— Ei bine, la ce te-ai gândit în clipele acelea?

— La ce să mă gândesc! În primele clipe, la nimic. Mă năucisem de tot. Pe urmă m'am gândit la soţia mea. E ingineră la o fabrică de avioane la Leningrad.

— Înţeleg, însă este ştiut că în asemenea împrejurări isbucneşte în sufletul omului flacăra instinctului. Şi instinctul cere viaţă. Iar viaţa nu ţi-o poate da nimeni, nici soţia D-tale, ci numai Dumnezeu. Nu cumva te-ai gândit atunci la puterea aceia supremă, căreia noi îi spunem Dumnezeu?

— Nu, de foc. Nici nu mă pot gândi, căci datorită educaţiei ce am primit în şcoli, Dumnezeu e în afară de orice preocupare a mea.

Atunci altceva. Dacă în Rusia nu-L admiteţi pe Dumnezeu rugându-vă Lui, nu cumva îl pomeniţi totuşi numele înjurându-L?

— Asta da. Aşa îl pomenim . . .

— O scurtă pauză, apoi ne întreabă el : „Cum dracul de am mâncat bătae, când am avut o tehnică aşa de minunată?"

— Eu îmi aduc aminte de cuvintele Lt. Col. St. Marinescu, spuse în sfântul anticar: „Nu le ajută Dumnezeu, fraţilor, fiindcă s'au lepădat de El..."

*

Ce ar fi, dacă nu ne-am mai însenina viaţa noastră de aici şi cu câte o glumă?

Ca să ne mai treacă pustiul şi grijile de fiecare clipă.

Iar în pozne şi glume, par'că nu-l întrece nimeni pe locotenentul de rezervă, C. Gogiulescu. Nu mai departe decât ieri i-a tras o păcăleală strașnică prietenului şi camaradului E. I. Acesta din urmă e un fumător pasionat. Când are, fumează şi câte 60 de „Naţionale" pe zi. Nenorocirea e însă că nu le prea are... De aceia cerşeşte mereu dela unul şi altul. Aşa s'a întâmplat că ceară şi dela Locot. C. Gogiulescu. Aceasta însă foarte grav:

— Ce mai umbli cu cerşitul, frate? Nu ştii doară că s'a găsit la un Kolhoz din vecinătate un stoc de vreo 700.000 ţigarete !

— Zău aşa?

— Chiar aşa, frăţiorul meu! Am şi început să le împărţim.

— Ei, şi pe mine mă lăsaţi pe dinafară ?

— Nu te las deloc. Uite, chiar acum îţi scriu un bilet către subofiţerul care le distribue. Spune câte vrei ? 1.500 ţigarete îţi ajung?

— De, ce să spun, îmi ajung. Foarte mulţumesc.

— Încă ceva: le vrei toate cu carton sau şi fără carton?

— Mai bine amestecate.

— S'a făcut Uite aici biletul. Kolhozul e la vreo 4 Km. de sat. Ia-o la picior şi ridică-ţi ţigaretele...

Bietul prietenul nostru să înebunească de bucurie, nu altceva. Sări într'un picior şi flutura biletul în vânt. Deşi ar fi putut ghici chiar din cuprinsul biletului că e o farsă, iată ce scria acolo:

„Giovanni, dă-i d-lui E. I. contra bon 1500 ţigarete, jumătate cu carton, şi jumătate fără carton. E mort, sărmanul, fără o ţigare..."

Lt. Gogiulescu.

Abia după vreo 2 ore de umblat şi după ce i-au spus soldaţii că nu există nici un subofiţer cu numele Giovanni şi-a dat seama că a fost păcălit. La urmă a râs şi el...

*

Sau cum l-a jucat pe P. D., consilier tehnic la Ministerul Justiţiei şi sublocotenent în rezervă. De altfel au fost colegi de universitate. S'au întâlnit undeva peste Nipru. P. D. proaspăt venit din Ţară. Strângeri călduroase de mâini, îmbrăţişări. Dar Locot. Gogiulescu deodată: — bine că-mi veni în minte! Tu ţi-ai făcut crucea?

P. D., ca lovit cu parul în cap: cum, care cruce şi pentru ce?

— Se poate să nu ştii, nene? E ordin dela Marele Stat Major ca fiecare ofiţer să-şi aibă gata crucea. Îţi scrii numele şi anul naşterii pe ea şi laşi loc liber numai pentru ziua morţii... Când te atinge la mir, îţi pune data şi te îngroapă. Avem de pe acum două camioane încărcate cu astfel de cruci. Să nu mai întârzii nici o clipă!

P. D. să ameţească, nu altceva. Oricum, sinistră măsură de prevedere!

Dar Locot. Gogiulescu de colo:

— Uite, care e situaţia. Eu am delegaţie dela Inspectoratul Jandarmariei să inspectez companiile de poliţie pe zonă şi să observ starea de spirit a ostaşilor noştri. Să ştii că am putere mare. O vorbă bună din partea mea face mult...

Şi până una, altă, P. D. scoase o sticlă cu rachiu, păstrată cu grijă în fundul cufărului, ca vorba ce se va pune să fie cât mai cu efect....

*

Altădată, o festă jucată de Căpitanul Raţiu Bazil camarazilor săi.

În orele dimineţii. Începe munca. Un furier aduce o telegramă. Conţinutul ei stârneşte vâlvă mare : „Conform ordinului M. C. G., ofiţerii elevi ai Şcoalei Superioare de Războiu, vor fi prezenţi la Bucureşti pe data de 4 Noembrie, la această şcoală".

Bucurie, agitaţie, planuri de plecare:

— Văzuşi, dragă Grigore! Te-ai gândit la una ca asta? Ce frumoasă va fi călătoria! Cred că mergem cu vreo 3—4 maşini. Ce surpriză pe familiile noastre!

Ceilalţi îl priveau oarecum cu jind: Ei se duc, iar noi rămânem...

Cel în cauză continuau:

— Cum facem cu bagajele? Eu am o ladă cam slăbuţă. De unde aş găsi una mai bună?

— Măi, măi, cum îi vine omului baita!...

Ca după vreo jumătate de oră, să îi se prăbuşească tot entuziasmul, ca după un duş rece... Unul dintre cei interesaţi întreabă telefonic pe un camarad dela un for mai înalt:

— Cum stăm, dragă, cu plecarea?

— Care plecare? Unde?

— In Ţară. Cum, acolo nu ştiţi nimic?

— Fii serios, frate, şi-a bătut cineva joc de voi...

*

Iar de curând, tot una de-a Locotenentului Gogiulescu.

La popotă. Insprăvind cu masa, Locot. Gogiulescu se ridică şi scoţându-şi bricheta îşi aprinde o „Naţională". Un camarad îl vede şi îi spune:

— Minunată brichetă! Pentru noi nu se găseşte aşa ceva?

— Cum nu, frăţioare. Chiar avem disponibile vreo 40 de bucăţi. Şi mai mari şi mai mici. De care îţi poftеşte inima?

— Eu mă mulţumesc cu una mai mică.

— S'a făcut. Uite o hârtie. Fă d-ta un tabel de toţi domnii ofiţeri cari doresc brichete. Nu sunt scumpe. Cele mici costă 200 lei, cele mai mari 250 lei bucata. Treci-te pe d-ta în capul listei.

Intr'o oră, pe listă figurau vreo 45 de nume, dela cei mai mari până la cei mai mici. Numai cât brichetele n'au sosit nici astăzi..

Dar ceiace e mai nostim e faptul, că a doua zi i-a dispărut şi Locotenentului Gogiulescu bricheta...

„BURLAKII*) CÂNTĂ ŞI GEM..."

Se pare că Rusia e sorlită să fie o ţară a durerii. Aşa înainte sub Ţari şi aşa acum sub comunişti. O tristă fatalitate istorică Conducători cu faimă mare se ridică la Moscova şi Petrograd, revoluţii sângeroase îşi seamănă urgia dela un capăt la altul al ţării, doctrine noui se experimentează, ca totuşi poporul, gloatele nenumărate, să aibă aceiaş traiu greu, chinuit. E ţara celor mai isbitoare contraste.

Necrasov, marele poet rus din secolul trecut, a prins în mod genial acest adevăr ce urmăreşte ca un blestem nefericita Rusie. Poezia lui e intitulată „RUSIA", Şi ea sună precum urmează:

Ieşi la Volga...
A cui gemet se întinde
Asupra marelui râu rus?
Acest gemet, noi îl numim cântec;

Burlakii* trag înhămaţi luntrile.
Arată-mi un lăcaş!
Nu găseşti nici unul,
Unde semănătorul şi păzitorul nostru,
Unde ţăranul rus nu geme;
El geme prin închisori,
In fiare şi în lanţuri,
El geme pe câmpii şi pe drumuri,
Şi când înoptează sub căruţa lui în stepă.
El geme în bordeiul lui,
Neiiind bucuros nici de lumina Sf. Soare,
El geme în fiecare orăşel pierdut,
La portalurile tribunalelor şi dregătoriilor.

Tu eşti sărmană,
Tu eşti îmbelşugată,
Tu eşti puternică,
Tu eşti neputincioasă,
Maică, Rusie!

*) Burlakii erau golanii cari trăgeau înhămaţi luntrile pe Volga în sus. Al lor era cunoscutul cântec: „Ei uhnem!..."

Stau de vorbă cu gazda mea, un mujic de vreo 50 de ani, prietenos şi fumător pasionat. Mă interesez asupra situaţiei ţăranilor sub Ţari şi apoi sub regimul comunist:

— Când aţi dus-o mai bine, sub Tătucul Nicolae ai II-lea sau sub Stalin?

Mujicul îşi suflă nasul tare, mă priveşte cu ochii lui mici şi vioi, apoi îmi răspunde nimaidecât:

— Tot mai bine a fost pe vremea Tătucului.

— Bine, dar pe atunci pământul nu era al vostru, ci al boe-

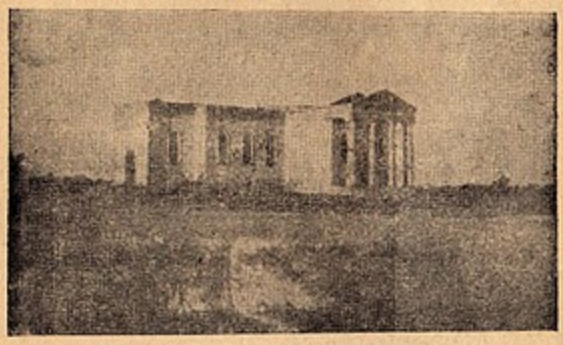

Odinioară, credincioşii din satul Timoscewka se adunau în acest lăcaş ca să se închine. Astăzi, doar chipurile de sfinţi de pe pereţi dacă mai povestesc trecătorului despre ceeace a fost atunci.

rului Timoteiu. Doar D-ta mi-ai spus că stăpânea vreo 800 de hectare, iar fratele lui, Alexe, tot cam atâtea.

— Este adevărat, însă Timoteiu ne asigura traiul zilnic. Comuniştii ne-au dat pământul, în schimb ne-au luat recolta...

*

Duminecă după amiază. Vântul şuieră prin stepă a pustiul şi a morţiu. Moara de vânt dela marginea satului îşi rostogoleşte grăbită braţele-i uriaşe.

Casa în care stau cu camaradul Em. Iancu e încărcată cu icoane. Icoanele sunt decorate cu flori de hârtie de toate culorile. Oficialitatea sovietică nu admitea pe Dumnezeu, dar nu L-au putut scoate din sufletele şi casele mujicilor. Într'un colţ, atârnate de un cuiu, o chitară şi două balalaici. Pe pereţi numeroase fotografii, în cea mai mare parte cu militari. Cuptorul zidit în părete. Pe jos pământul gol, fără podele. Doar pe mijloc un fel

de tupet. Pat de fier, ca aproape pretutindeni pe unde trecem. Pe o laviţă un patefon vechiu. Pe masă, pentru noi, câteva felii de pepene verde şi într'o farfurie seminţe de floarea soarelui.

Camera învecinată e despărţită de noi doar printr'o perdea. Acolo stă gazda noastră, o femeie văduvă de vreo 45 de ani, fiica ei Paşa de vreo 20 de ani şi doi băeţandri de şcoală primară. Paşa e o fată frumoasă, cu trupul svelt şi ochii albaştrii. E fricoasă ca o săprioară şi când sirena cu sunetu-i strident anunţă apropierea avioanelor duşmane, ea dă busna în camera noastră şi se vâră sub pat. Are ceva trist în priviri, iar în voce un timbru plăcut, ca sunetul de clopoţei de argint. Trebue să cânte foarte frumos. Dar nu vrea să cânte, chiar dacă o rugăm stăruitor. La stăruinţele noastre, ochii ei devin plângători şi cu vocea-i clară ne face să înţelegem că nu vrea; „la ne hociu."

— Astăzi e bucurie la casa noastră. S'a întors băiatul cel mai mare al gazdei, Vania, de pe front. A fost prins de Germani şi apoi trimis acasă. El fusese dus ca tractorist.

Camera învecinată e plină de lume: feţe şi flăcăiandrii din vecini. Vania e rupt de oboseală, dar le povesteşte celor din jur câte a văzut şi a îndurat. Mama lui cu lacrimi de bucurie în ochi. Paşa cu faţa-i frumoasă şi tristă îl priveşte fix. Ca după câtva timp, toţi cei de faţă să înceapă un cântec plin de melancolie, ca stepa ce se vede nesfârşită prin ferestrele mici. Cuvintele unui cântec ce ni le traduce un camarad ce ştie ruseşte:

„Focul dela şatra mea se vede în depărtare,
Scânteile se sting în sbor.
E noapte şi nu ne vede nimeni,
Ne luăm rămas bun aici pe pod.
La despărţire, leagă-mi năframa în jurul gâtului
În zilele aceste, noi ne-am legat unul de altul ca şi
capetele ei...
Cui îi voiu prezice soarta mâine?
Cine mâine, dragul meu, va deslega de pe gâtul meu
nodul pe care l-ai legat tu?
Şi aminteşte-ţi de mine, când alta, cu mângâieri duioase,
Va cânta din gură şi din chitară pe genunchii tăi.
Va trece noaptea şi a doua zi dimineaţa
Plec la drum, dragul meu;
Voiu pleca cu ceata de ţigani, în urma căruţelor vagabonde.

OAMENI LA CASA SURĂ...

Umbrele trecutului. – Se sting luminile... – Paşi în noapte. – Alcea cu brazi La datorie. – Ostaş şi Comandant. – „Camuflarea!" – Vânt călduţ şi răbufniri de artilerie dinspre Crimeea. Ceasuri de muncă.

Sfârşit de Octombrie 1941. Undeva, în nesfârşitul Stepei Nogaice. Izolat, sur, posomorît. Mărturie jalnică a vremurilor de odinioară. A vremurilor de belşug şi strălucire, când peste Rusia Pravoslavnică stăpânia Ţarul Nicolae al II-lea, iar viaţa era slobodă, neuniformizată în mizerie ca astăzi. Pe atunci, parcul din jur era un mic rău pământesc şi încă spre sfârşitul lui Mărţişor, prin ferestrile larg deschise, năvălea, plin de viaţă, vântul primăvăratic dinspre Crimeia. În ceasurile de dimineaţă, o caleaşcă cu doi cai negri, bueştri, aştepta la scară ca să-l ducă în stepă pe stăpânul Timofeiu, bărbatul blajin şi îndrăgostit de frumos. Iar seara, când ultimele raze ale soarelui se înecau în stepă, ca într'un ocean, din încăperea dela aripa dreaptă a castelului, o melodie duioasă, tânguitoare, picurată de note dulci de pian, tălmăcia melancolia nesfârşitului din jur. Candelabre mari, pompoase, răspândeau o lumină vie prin odăile încărcate cu mobilier masiv şi tablouri scumpe.

Astăzi — o umbră jalnică din ceeace a fost. Pereţi suri, pământii, acoperiş din tinichea roşie, învechit. Treptele de piatră dela intrare roase de vreme şi printre crepături, buruieni uscate. Încăperile aproape pustii. Parchetul tocit. Parcul din jur părăginit. Au mai rămas doar aleele cu brazi.

*

Se lasă umbrele serii. Liniile rigide ale clădirii se topesc încetul cu încetul în întunerec. Liniştea cuprinde totul. Ferestrile închise, obloanele trase. Doar câte o fâşie rebelă de lumină, la geamurile dela etaj. Ca imediat să se audă strigând sentinela: „Lumina! lumina! Camuflaţi lumina!"

Umbre tainice se strecoară în noapte, intrând şi ieşind. Ceasuri se scurg. Misterul creşte. Pe cer pâlcuri de nori negri. Dinspre Crimeia, vânt, umed, călduţ. Totul tace. Ca în stepă... Linişte, liniştе de mormânt. Doar paşii cadenţaţi ai sentinelei, ce

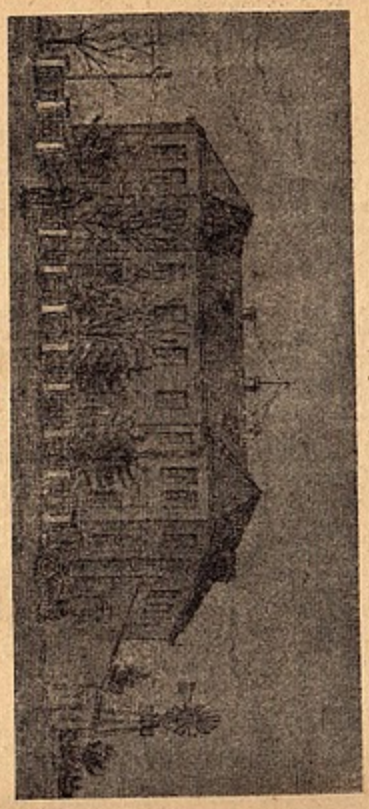

La casa sură, un orologiu ar bate atât de sinistru ceasurile din noapte...

se mişcă în întunerec misterioasă, ca o fantomă. Un orologiu ar bate atât de sinistru aici ceasurile din noapte!...

*

La orizont, o sărbătoare de raze de lumină. Cer senin de un albastru neverosimil. La casa sură, mişcare, freamăt de glasuri, activitate. Comandamentul îşi porneşte resorturile. Maşini şi motocicilete opresc şi pleacă dela scară. Uniforme intră şi ies.

Pe aleea cu brazi — un bărbat în uniformă sobră. Cu capul gol şi mâinile la spate. Păşeşte măsurat, sigur, apăsat, cu privirile în pământ. Dacă nu i-ai vedea tâmplele nînse, l-ai crede doar la vârsta unui maior. Faţa încă fragedă, plină de sănătate. Indicii sigure ale unei vieţi cumpătate. Ochi mari, pătrunzători. Priviri vioaie. Figură impunătoare. Bine legat. Gesturi reţinute. Modest şi niciodată distant. Suflet duios, care se opreşte în faţa primului copilaş întâlnit în cale şi-i mângâie blând, părinteşte, obrăjiorii: suflet duios, care isbind fără milă în cei răi şi ticăloşi, îl poţi vedea totuşi adeseori giugiulind un viţeluş sglobiu, sau un câine înţelept, găsit undeva pe câmpiile ucrainiene. Cucernic, adânc iubitor de cele sfinte şi plăcute lui Dumnezeu. Judecată rece. Fără nervi. Totul pare calculat la dânsul. E ostaşul în cel mai deplin înţeles al cuvântului. Nu cunoaşte groaza primejdiei. Il vezi aproape zilnic în locurile cele mai expuse de pe front.

Coborîtor dintr'o vrednică familie de răzeşi moldoveni, în sânul căreia a învăţat dragostea pentru munca cinstită şi iubirea de Neam şi Ţară. Comori sufleteşti pe cari le-a cultivat cu sfinţenie zi de zi, an de an. Şi le-a dovedit cu prisosinţă din clipa în care şi-a închinat viaţa oştirei, ca tânăr locotenent, pe câmpiile bulgare, în campania din 1913, în luptele pentru desrobirea Ardealului, în 1916, şi în războiul pentru eliberarea Bucovinei şi Basarabiei şi acum în urmă în luptele din întinsul nesfârşit al Ucrainei.

E Generalul de Divizie Gheorghe Avramescu, Comandantul dela casa sură, care are sub oblăduirea sa pe bravii ostaşi ai Corpului de Munte, cari de curând au dat marea şi glorioasa bătălie dela Nordul Mării de Azov şi apoi dela Porţile Crimeii. Comandantul, în a cărui concepţie strategică, cruţarea vieţilor e elementul primordial, zestre sufletească nepreţuită, adunată în trecutul războiu, când dela început şi până la sfârşit, a fost mereu comandant de unitate.

Ora 10 înainte de masă. In văzduh, dinspre Miazăzi, un cunoscut zumzet întrerupt. Se strigă: „camuflarea! camuflarea!" Avioane inamice. „Samalioti!" (pe rusește, avioane). Nu se vede nimic. Sboară la mare înălţime. E a doua vizită astăzi. Nu se trage. Zumzetul se pierde în depărtare, înspre Miazănoapte-Răsărit, ca după câteva clipe să se audă puternice explozile câtorva bombe.

La casa sură, activitate de stup. Uniforme intră, uniforme ies. Telefoane sbârnâe. Ţăcăniturî la aparatele telefonice „Hughes".

Uşi se deschid şi se închid neîncetat. O comunicare telefonică:

„Allo, allo ! Atacul nostru a început la ora 9,45. Duşmanul a reacţionat cu focuri puternice de arme şi arme automate din cazemate. După o informaţie încă neverificată, în partea de Est a poziţiilor noastre artileria inamică a început retragerea. Alte comunicări vor urma".

Faţa Maiorului Al. T. Constantinescu se însenineză. O bucurie discret reţinută. Apoi către ajutorul său :

— Semne bune, Marinescule !..

Curierii Brigăzilor apar şi dispar ca nălucile. Hârtii importante sunt duse dela un birou la altul. Aci trebue să se lucreze precis şi repede. Orice greşală sau întârziere ar putea fi fatală. E vorba doar de viţile celor ce stau în clipa aceasta sub ploaia de foc a duşmanului.

*

Intr'un birou oarecare ; fum gros de ţigarete. Tăcănit zorit de maşină de scris. Încăperea plină cu mese şi scaune. Pe mese hârtii, călimări, tocuri, ştampile. Pe pereţi hărţi mari la scară mică, însemnate cu creioane colorate. Figuri aplecate asupra hârtiilor. Vorbă puţină. Din când în când comunicări telefonice.

Se deschide uşa din dreapta şi cineva intră în birou ; figură de statură mijlocie. Mers puţin cam aplecat. Faţă mai mult bălaie. Priviri agere. Gesturi cari denotă hotărâre şi energie. Vorbeşte puţin. Şi zâmbeşte şi mai puţin. Sever şi drept. E omul ce nu are odihnă. Care e pretutindeni prezent: Şeful de Stat Major Lt. Colonel Mircea Brătănescu, apreciatul colaborator al Comandantului.

Toţi se ridică ca la comandă de pe scaune, în semn de deosebit respect. Un gest cu mâna ca să-şi continue lucrul, apoi se îndreaptă spre masa şefului de birou şi-i cere o hârtie oarecare. Încă două, trei cuvinte şi, cu acelaş mers puţin cam aplecat şi paşi hotăriţi, apucă spre un alt birou.

In faţa hărţii ce reprezintă Crimeea, un grup de ofiţeri discută asupra dispozitivului duşman. Aviatorii noştri au adus «ultimele informaţii. Se fac însemnări noui pe hartă.

*

Dinspre Miazăzi-Răsărit, răbufniri continue de artilerie grea. Unele mai puternice fac să se zgudue pereţii casei sure. Pare mai curând o furtună ce se apropie, cu tunete neîncetate.

Maiorul Emil Buzescu : atent cu toată lumea. La salut, răspunde cu o înclinare adâncă. Neclintit în credinţele şi hotărîrile sale. Generos cu cei conştiincioşi. Ocrotitor al celor mici.

Asistă la interogarea unui prizonier sovietic, locotenent activ, cu o faţă fără expresie. Prizonierul se arată foarte pornit împotriva conducătorilor armatei roşii. Se oferă chiar să ia parte la o incursiune în poziţiile ruseşti din istm. Înainte de a ajunge la noi, a împuşcat pe adjutantul Regimentului din care făcea parte. Spune multe şi interesante lucruri despre stările din armata roşie.

Azi e o zi grea pe front. De dimineaţă, trupele noastre au pornit un impetuos atac. In biroul din vecinătatea noastră, agitaţie mare. Hărţi întinse pe masă. Şeful de Stat Major le studiază îndelung şi cu multă atenţie. In jurul său, Maiorul Ion Dumitrescu, Maiorul Paul Basarabescu şi Căpitanul Raţiu Bazil. Cuvintele ce se aud aici la fiecare clipă sunt : baterii, cazemate, atac, incursiune, şanţ anticar, mine, sârmă ghimpată, manevră, foc violent, bombardament, inamic, dispozitiv, rezistenţă, debarcare, atac aerian, bombe, brigadă, batalion, companie, comandant, etc. etc.

In mintea mea, rostirea acestor cuvinte au un conţinut oarecum numai teoretic. Ca şi când aş asista la critica unor manevre. Şi abia din când în când îmi dau seama de realitatea aspră şi înţeleg că fiecare din cuvintele acestea înseamnă moarte şi înseamnă viaţă ; înseamnă efort supraomenesc, disperare, sau nădejde mântuitoare.

Privindu-i pe oamenii aceştia ce stau aplecaţi asupra hărţilor însemnate cu creioane colorate, am impresia că mă găsesc lângă un mare meşter tehnic, care, supraveghind funcţionarea mecanismului unei maşinării complicate, observă clipă pe clipă mişcarea diferitelor piese, pompe, manometre, voltmetre, ampermetre, care înregistrează forţa motrică şi buna funcţionare a maşinăriei. Fiecare piesă trebue să fie la locul ei şi în perfectă stare de funcţionare.

*

O maşină opreşte la scară. Il aşteaptă pe Comandant, care merge pe front. Un sbârnâit de avion. Privirile scrutează cerul. In zare se desprinde silueta unui avion. Sentinela, din exces de zel, isbeşte în clopotul de alarmă. De prisos, căci nu e „sanăliot", ci simpaticul nostru „Mitică" (avionul de legătură).

In spatele casei sure, la vreun kilometru, o detunătură formidabilă. Un nor gros de fum se ridică dintr'acolo, ca peste o jumătate de oră să aflăm: că a fost o mină. Au dat peste ea vitele ce păşteau.

Intrarea Maiorului Mircea Mărcoi, voinic cât un munte, e salutată cu o vădită simpatie generală. Indeletnicirea dânsului e destul de ingrată : culegerea minelor. Dar ceiace i-a adus aici o adevărată faimă este talentul real ce l-a dovedit la facerea unei serii întregi de poezii valoroase.

*

Programul zilelor e aici destul de uniform. Afară de zilele când se fac deplasări. Incolo, aceiaşi muncă istovitoare de zi şi de noapte, plină de răspundere. Doar câte un „punct mai distractiv", ca acela când vine poşta sau când se împart ţigarete. Sunt mulţi aici între noi aceia cari sunt în stare să exclame ca în cunoscuta operetă : „Un regat pentru o ţigară !. . ." Şi mai ales pentru o „Naţională".

In încăperea din aripa dreaptă a etajului, e biroul Căpitanului Gh. Gherman, care printre alte atribuţiuni, mai are şi aceia de

a distribui ziarele ce vin aici. Dacă ar avea cu carul, ca să-i mulțumească pe toți !. . .

În vecinătatea dânsului, Maiorul C. Bratosin, cu biroul său, unde munca se desfășoară într'o atmosferă niciodată înviforată. Bărbat înzestrat cu multă răbdare și înțelegere.

*

Zi de Duminecă. Părintele Maior Maniu Silviu oficiază o sfântă slujbă, în mijlocul aleei cu brazi. Cadru impresionant și în acelaș timp camuflaj. Aviatorii sovietici ne-ar mitralia cu atât mai vârtos că ne rugăm lui Dumnezeu. De față, Comandantul, ofițerii și trupa, apoi mulți localnici. Atmosferă generală de adâncă pietate. Fețe smerite, genunchi plecați și buze tremurânde, șoptind rugăciuni. Preotul, cu glas înfiorat, rostește :

— „Mântuește, Doamne, poporul Tău. . .", apoi „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați !". . .

Ce păcat că lipsește dangătul de clopot și sunetul de toacă!...

*

După amiază, deplasare. Căpitanul Gh. Mihăescu și Căpitanul Popa Grigorie în plină activitate. Chemări, ordine, claxoane, uruit de motoare. Ca în scurt timp, coloana să se pună în mișcare, pornind înainte pe drumuri ce se pierd în zarea nesfârșită. Înainte, mereu înainte !. . .

LOCURI UNDE SOARELE LUCEȘTE VEȘNIC ȘI UNDE BUBUE TUNUL. . .

Crimeea e un colț de țară mult cântat în poezia ucraniană ; în poezia cultă și cea populară, deopotrivă. Pentru munții ei falnici și clima dulce, cu soare mult și pentru așezările-i omenești de un rar pitoresc.

Întâlnim și noi un cântec a cărui melodie ne este cunoscută din țară. La noi, însă, textul are cu totul alt înțeles. Iar aici, un scurt și sugestiv imn de dragoste. Simțire aleasă și tâlmăcire aleasă. Cântecul e bine cunoscut prin părțile acestea. A fost larg popularizat prin plăcile de patefon. Îl ascultăm și noi cu multă plăcere. O voce minunată de bariton, cu intrări măestre de cor mixt. Și cântecul ne spune :

„Aș lua chitara și aș cânta ceva
Numai pentru ochii care-i doresc.
Pentru ochii căprui, pentru cari mi-aș da viața.
Marusia, sufletul meu ! Fie-ți milă de mine.
Îți dau inima mea, tu dă-mi-o pe a ta.
Sunt în Crimeea, dincolo de Munți,
Unde soarele lucește veșnic,
Iar iubita mea e tristă, undeva departe".

*

De câteva zile, dinspre Crimeea, răbufniri necontenite de artilerie. Noaptea, mai cu seamă, fulgările exploziilor aprind orizontul, iar detunăturile sguduie temeliile caselor. E artileria noastră și germană, care a deslănțuit atacul. La cele două intrări în Crimeea dela Perekop și Ssaliköfi, Sovieticii, opun o rezistență sălbatică, larăși sbârnâe nebune telefoanele, iar curierii apar și dispar ca nălucile. Casa sură e cufundată în întuneric, însă un ochiu indiscret ar putea zări printre crăpăturile obloanelor o dâră de lumină ce se furișează din biroul din stânga intrării, unde, în noaptea târzie, câteva figuri stau aplecate deasupra meselor încărcate cu hărți, însemnate cu creioane colorate. Între ele, figura impunătoare a Comandantului. E o noapte, ca multe altele, care nici nu se doarme. Se joacă doar viața atâtor frați de ai noștrii! Și la noi, spre deosebire de cei de dincolo, nu se face risipă de vieți.

O dimineaţă senină cu soare lucitor şi cald. Ultima zi a lunei Octombrie. Un grup de avioane trec peste noi, la mică înălţime, spre Crimeea. Sunt avioane „Stuka". Se duc să-şi arunce încărcăturile năprasnice în punctele unde inamicul se încăpăţinează să mai reziste.

Un raport informativ dela ai noştri :

„Atacul a început la ora 8,45, inamicul reacţionând cu focuri de arme automate din două cazemate şi cu puternic foc de artilerie.

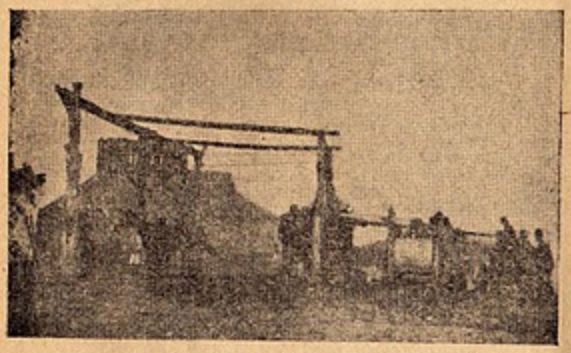

Apa se găseşte greu în stepă. Unde este aşa se scoate.

La ora 9, pionerii i manevrau o cazemată, din care inamicul execută trageri intense.

La ora 10.15, Batalionul 2 V. M. a ajuns la circa 500 metri de baza de plecare. La acestă oră, recţiunile de foc inamice continuă să fie foarte puternice. O încercare de contraatac inamic, de valoarea unei companii, a fost respins. Trupele noastre au cucerit primele două cazemate inamice.

La ora 11, focuri puternice de brandt-uri şi arme automate stânjenesc înaintarea atacului nostru.

La ora 11,15, unităţile noastre continuă trecerea peste obstacolul anticar. La ora 11,30, bombardamentul celor 13 avioane „Stuka". La această oră, operaţiunea trecerei pe îmbarcaţiuni a unei companii din peninsula Sud-Vest Nowo Dimitriewka spre istmul Ssalikoff a început.

La ora 12, atacul se continuă pe tot frontul, pătrunderea făcându-se cu greutate din cauza reacţiunilor prin foc inamice. Am

capturat numeroşi prizonieri şi material de războiu (mortiere, arme automate din cazemate, muniţii, subzistenţe etc.)".

La scurt timp un alt raport :

„Inamicul în plină retragere spre Sud şi Sud-Est, este urmărit deaproape de trupele noastre. Trupele amice sunt pe punctul de a împiedeca inamicul să se retragă spre Sewastopol şi Kertsch şi de a organiza o rezistenţă în munţi şi caută a-l sili la o bătălie încă la Nord de munţi".

„Apoi un al treilea raport :

„Retragerea inamicului a continuat cu grosul spre Simferopol şi cu Corpul 9 Armată spre Kertsch. Coloane motorizate inamice se retrag dinspre Simferopol spre Est şi Sud-Est. Simferopol şi Baktschissaray sunt în flăcări".

*

Două maşini aşteaptă la intrarea dela casa sură. Comandantul şi statul său major pleacă din nou pe front. Vrea să-şi vadă oliţerii şi trupa, după luptele crâncene din ultimele zile.

Încă ieri, soarele încălzea ca la noi în Ţară în zilele lui Aprilie, dar astăzi cerul s'a îmbrăcat în vestmânt cenuşiu, din care cerne ploaie deasă şi rece. Maşinile înaintează cu mare greutate, luptându-se cu noroiul gros de un cot, se sucesc, se învârtesc, ca să alunece în şanţ când drumul e mai bombat. Pe drum, coloane lungi de căruţe cu muniţie şi alimente, apoi camioane şi artilerie motorizată. Din loc în loc, camioane descurmezişul drumului, muncindu-se cu sgomot mare să-şi recapete direcţia.

Lăsăm în stânga scheletul înegrit de fum al unei gări. Proectilele artileriei grele au săvârşit aici o adevărată urgie. Linia ferată e şi ea complect distrusă. În dreapta şi stânga, ochiuri de mare. Apă sură, frământată de vânt. Acum pătrundem în istm. Dăm peste fortificaţiile ridicate de Ruşi, cu scopul de a împiedeca intrarea trupelor noastre. Ceiace vedem e sguduitor : deoparte şi de alta a drumului, numeroase tăbliţe de lemn purtând inscripţia : „Camarade, mergi numai pe drum, căci te poate costa viaţa!" Avertisment macabru. Într'adevăr locul din faţa noastră e pe deantregul semănat cu mine. Pionerii noştri au cules o bună parte din ele aşezându-le grămezi, grămezi pe marginea drumului. Dar au mai rămas multe şi maşinile şi oamenii noştrii trebue să fie cu mare grije pe unde trec. E deajuns o alunecare mai puternică în şanţ, ca nenorocirea să fie gata.

Urmează primul obstacol din bare de fier, bătute în pământ, bare puternice, din acelea ce se întrebuinţează la construirea podurilor. Apoi un şanţ larg şi adânc şi pe urmă pari cu sârmă ghimpată. Câtă risipă de fier şi lemn !

Acolo unde drumul trece peste şanţul anticar (trecere făcută de ostaşii români), observăm în stânga o groapă uriaşă. Aşa de mare, că ar putea încăpea foarte bine în ea casa unui om dela ţară. E urma unei bombe de foarte mare calibru aruncată de avioanele „Stuka".

prindem conturile unei localităţi mai mari, aşternută pe malul mării. In ochii Taisei se aprind lumini vii şi agitându-se ne arată cu degetul înainte : „Tam moi dom !" (Acolo e casa mea). Ca după vreun ceas, s-o lăsăm să coboare în faţa unei căsuţe modeste, împrejmuită cu un gard de scânduri. In curte, o femeie îmbrăcată în negru, Taisa isbucneşte :

— Mama, mama !

Sare din maşină şi dă busna în curte. Mamă-sa rămâne pironită locului. Priveşte năucită câteva clipe, apoi revenindu-şi isbucneşte într'un plâns sgomotos şi cu braţele întinse înaintează spre scumpa ei fiică. O îmbrăţişează cu lacrimi de bucurie şi de tristeţe : „Boje moi, Boje moi !"

Noi din maşină privim cu duioşie la această scenă impresionantă. Apoi, după ce mama şi fata ne strâng mâinile în semn de mulţumită, întoarcem maşina şi plecăm mai departe.

*

Feodosia e port la mare, în partea de Răsărit a Crimeei, orânduit în formă de semicerc, cu un minunat bulevard ce duce dealungul mării şi cu o prelungire de case pe culmea ce protejează oraşul dinspre partea de Vest. Străzi bine pietruite duc spre port, unde valurile albastre-verzi isbesc epava pe jumătate scufundată a unui vas comercial. Pe faleză, din loc în loc, tunuri de coastă ruseşti distruse. Populaţia, foarte amestecată : Tătari, Ruşi, Greci, Bulgari, Turci şi Germani. Dealungul cheiului, distrugeri drăceşti : magazii, macarale, silozuri uriaşe, depozite, uzine zac toate la pământ, în mormane fumegânde încă.

Blocuri de piatră stau îngrămădite ca cuburile jucăriilor de copii. Locuitorii în cea mai mare parte sunt fugiţi.

*

Lt. Colonel I. B ă j e n a r u comandă Batalionul 4 Vt. Munte şi împreună cu ceva trupe germane face garnizoana FEODOSIEI. Postul său de comandă e într'o frumoasă clădire ce priveşte spre Mare.

E un bărbat plăcut la înfăţişare şi cu alese calităţi ostăşeşti. In trecutul războiu, Comandantul Corpului de Munte l-a avut în unitate comandant de ploton. Acum a adunat în jurul unei mese pe toţi ofiţerii din Batalion şi secondat de ajutorul său Maiorul Gh. B ă r b u l e s c u face minunat oficiul de gazdă. Printre pocniturile câtorva sticle de şampanie ce se desfundă şi care ne creiază o firească asociaţie de idei, Lt. Colonel Băjenaru povesteşte Comandantului despre acţiunea partizanilor prin împrejurimi şi cari încă azi dimineaţă au atacat nişte căruţe de ale noastre, omorând un ofiţer şi 4 soldaţi.

Apoi despre eforturile săvârşite de unitatea sa, care în operaţiunile din munţii Crimeei a făcut minuni de vitejie, urmărind inamicul cu o viteză şi vigoare aproape inimaginabilă, ca să coboare ca un trăsnet tocmai jos la malul Mării, la SUDAK.

De aici, apoi, într'un marş forţat să ajungă până la FEODOSIA, supraveghind astăzi întreaga coastă dela FEODOSIA la ALUSCHTA.

Un număr de plotoane au luat drumul munţilor, ca să-i curăţe de cetele de partizani, ce trag cu arme şi arme automate pe la cotiturile drumurilor.

Urmărim pe o hartă explicaţiile. La Răsărit de golful Feodosiei, spre lacul Tabecik, a operat Brigada 8-a Cavalerie de sub comanda Colonelului T e o d o r i n i, care a împins mereu inamicul până în Mare, la strâmtoarea Kertsch, care desparte pământul Crimeei de ţărmul stâncos al Caucazului.

La Vest de Simferopol, dela Orta Kisek şi până la râul Katşa, străjuesc acum călăreţii motorizaţi din Detaşamentul Colonelului C o r n e a, în strânsă legătură cu trupele germane ce atacă Sevastopolul.

In trei părţi ale Crimeei veghează astăzi scrutând întinsul mării sentinela română. Flăcăul din Prahova sau depe Valea Târnavelor îşi plimbă tainic silueta dealungul malului mării, ca o mărturie grăitoare a faptelor măreţe de arme ce le-au săvârşit pe aceste locuri Vânătorii de Munte în toamna târzie a anului 1941.

Eu mă întreţin cu preotul Căpitan F ă ş c u V a s i l e din Aghireş şi Locot. Al. P r e d a, vecinii mei.

Nu e decât ora 8 seara şi cu toate acestea străzile îngropate în întuneric sunt pustii cu desăvârşire. Doar sgomotul cadenţat ce-l fac bocancii patrulelor ce se strecoară tainice prin mijlocul străzilor cu case sure.

BOJE MOI, BOJE MOI!

Mergea singură pe drumul lung, asfaltat. Cu părul blond ca spicul pârguit al grâului, tăiat scurt şi prins în stânga cu o agrafă de argint : cu o haină scurtă de culoarea mării liniştite, cu gulerul ridicat ; ciorapi de aţă de un albastru spălăcit şi în picioare pantofi cu tocuri tocite ; în mâna dreaptă, o cârpă cu ceva lucruri. Mergea pe marginea drumului, înaltă şi mlădioasă ca un fir de trestie, şuviţele-i blonde fluturându-i în vânt şi faţa scăldată în razele vii ale soarelui. Singură cu drumul lung...

— Incotro, frumoasă floare din Crimeea ?

Ea ne priveşte cu ochii ei mari şi verzi. Priviri care rîd şi plâng în acelaş timp. Priviri de căprioară speriată. Glasul ei, ciripit vrăjit de rândunică, zâmbetul ei, subiect de inspiraţii nepieritoare.

Merge la Feodosia şi o chiamă Taisa. Povestea i-o cunoaştem după ce o luăm cu noi în maşină. E pedagoagă la o şcoală de fete din Feodosia. Trupele sovietice au luat-o ca infirmieră şi au dus-o până aproape de Simferopol, unde a fost prinsă de Români şi apoi pusă în libertate. A avut şi un logodnic, marinar, care a căzut la Sevastopol. Când pomeneşte de Colea — aşa îl chema pe logodnicul ei — face forţări mari ca să nu isbucnească în lacrimi. Acum vrea să se întoarcă acasă la mama ei, care e singură şi n-o are decât pe ea.

Cu legătura pe genunchi, stă înghemuită în fundul „Horch"-ului nostru străvăn şi nu vorbeşte decât atunci, când o întrebăm. Iar când o întrebăm câte ceva, îşi porneşte ciripitu-i fermecător într'un torent de cuvinte greu de înţeles pentru noi, dintre care negaţiunea „Niet" o pronunţă cu o gingăşie rară în glas. Şi biata Taisa s'a încumetat să pornească singură un drum lung de mai bine de 100 kilometri. Şi când o întrebăm cum de a cutezat să facă asta, ea ne răspunde cu un zâmbet amar : „Ce era să fac !"

Suntem în inima munţilor. Ieri încă, culmile împădurite erau scăldate de un soare primăvăratic, iar astăzi regiunea e îmbrăcată cu un giulgiu de zăpadă destul de gros. Dar soarele puternic de aici n-o rabdă mai mult de o zi şi prin şanţuri se scurg şuvoaie, ca la noi spre sfârşitul primăverii. Drumul ocoleşte culmile în serpentine scurte şi dese. Privelişte superbă !

Apucăm dincolo de crestele munţilor. Departe în zare, des-

prindem conturile unei localităţi mai mari, aşternută pe malul mării. In ochii Taisei se aprind lumini vii şi agitându-se ne arată cu degetul înainte : „Tam moi dom !" (Acolo e casa mea). Ca după vreun ceas, s-o lăsăm să coboare în faţa unei căsuţe modeste, împrejmuită cu un gard de scânduri. In curte, o femeie îmbrăcată în negru, Taisa isbucneşte :

— Mama, mama !

Sare din maşină şi dă busna în curte. Mamă-sa rămâne pironită locului. Priveşte năucită câteva clipe, apoi revenindu-şi isbucneşte într'un plâns sgomotos şi cu braţele întinse înaintează spre scumpa ei fiică. O îmbrăţişează cu lacrimi de bucurie şi de tristeţe : „Boje moi, Boje moi !"

Noi din maşină privim cu duioşie la această scenă impresionantă. Apoi, după ce mama şi fata ne strâng mâinile în semn de mulţumită, întoarcem maşina şi plecăm mai departe.

*

Feodosia e port la mare, în partea de Răsărit a Crimeei, orânduit în formă de semicerc, cu un minunat bulevard ce duce dealungul mării şi cu o prelungire de case pe culmea ce protejează oraşul dinspre partea de Vest. Străzi bine pietruite duc spre port, unde valurile albastre-verzi isbesc epava pe jumătate scufundată a unui vas comercial. Pe faleză, din loc în loc, tunuri de coastă ruseşti distruse. Populaţia, foarte amestecată : Tătari, Ruşi, Greci, Bulgari, Turci şi Germani. Dealungul cheiului, distrugeri drăceşti : magazii, macarale, silozuri uriaşe, depozite, uzine zac toate la pământ, în mormane fumegânde încă.

Blocuri de piatră stau ingrămădite ca cuburile jucăriilor de copii. Locuitorii în cea mai mare parte sunt fugiţi.

*

Lt. Colonel I. B ă j e n a r u comandă Batalionul 4 Vt. Munte şi împreună cu ceva trupe germane face garnizoana FEODOSIEI. Postul său de comandă e într'o frumoasă clădire ce priveşte spre Mare.

E un bărbat plăcut la înfăţişare şi cu alese calităţi ostăşeşti. In trecutul războiu, Comandantul Corpului de Munte l-a avut în unitate comandant de ploton. Acum a adunat în jurul unei mese pe toţi ofiţerii din Batalion şi secondat de ajutorul său Maiorul Gh. B ă r b u l e s c u face minunat oficiul de gazdă. Printre pocniturile câtorva sticle de şampanie ce se desfundă şi care ne creiază o firească asociaţie de idei, Lt. Colonel Băjenaru povesteşte Comandantului despre acţiunea partizanilor prin împrejurimi şi cari încă azi dimineaţă au atacat nişte căruţe de ale noastre, omorând un ofiţer şi 4 soldaţi.

Apoi despre eforturile săvârşite de unitatea sa, care în operaţiunile din munţii Crimeei a făcut minuni de vitejie, urmărind inamicul cu o viteză şi vigoare aproape inimaginabilă, ca să coboare ca un trăsnet tocmai jos la malul Mării„ la SUDAK.

De aici, apoi, într'un marş forţat să ajungă până la FEODOSIA, supraveghind astăzi întreaga coastă dela FEODOSIA la ALUSCHTA.

Un număr de plotoane au luat drumul munţilor, ca să-i curețe de cetele de partizani, ce trag cu arme şi arme automate pe la colţurile drumurilor.

Urmărim pe o hartă explicaţiile. La Răsărit de golful Feodosiei, spre lacul Tabecik, a operat Brigada 8-a Cavalerie de sub comanda Colonelului T e o d o r i n i, care a împins mereu inamicul până în Mare, la strâmtoarea Kertsch, care desparte pământul Crimeei de ţărmul stâncos al Caucazului.

La Vest de Simferopol, dela Orta Kisek şi până la râul Katşa, străjuesc acum călăreţii motorizaţi din Detaşamentul Colonelului C o r n e a, în strânsă legătură cu trupele germane ce atacă Sevastopolul.

In trei părţi ale Crimeei veghează astăzi scrutând întinsul mării sentinela română. Flăcăul din Prahova sau depe Valea Târnavelor îşi plimbă tainic silueta dealungul malului mării, ca o mărturie grăitoare a faptelor măreţe de arme ce le-au săvârşit pe aceste locuri Vânătorii de Munte în toamna târzie a anului 1941.

Eu mă întreţin cu preotul Căpitan F ă ş c u V a s i l e din Aghireş şi Locot. Al. P r e d a, vecinii mei.

Nu e decât ora 8 seara şi cu toate acestea străzile îngropate în întuneric sunt pustii cu desăvârşire. Doar sgomotul cadenţat ce-l fac bocancii patrulelor ce se strecoară tainice prin mijlocul străzilor cu case sure.

ROMÂNAŞULUI ÎI PLACE SUS LA MUNTE, LA ISVOR...

Satul din care pornim se numeşte Nowo Zarizino, un sat nu prea vechiu, doar de pe vremea Ecaterinei a II-a. Ieri încă, drumul era numai o băltoacă, însă vântul puternic şi călduţ dinspre Miazăzi l-a svântat binişor până azi, aşa că maşinile noastre aleargă cu uşurinţă spre Karasubazar (denumire turcească, care pe româneşte înseamnă „Târgul dela râul negru"). Zărim de marginea drumului primele pietre, lucru atât de obişnuit la noi în Ţară, iar aici o adevărată raritate. Nu-mi aduc aminte să mai fi văzut vreo piatră tot drumul dela trecerea Nistrului şi până aici în inima Crimeei. De aceea, pentru noi e o mare şi nespus de plăcută surpriză.

Dar iată, în zare, în formă de cerc, pierduţi ca nişte nori, creste ale munţi! Să fie oare cu adevărat munţi? Nu ne înşală cumva ochiul? Pentru ca să ne încredinţăm pe măsură ce înaintăm, că într'adevăr sunt munţi. Munţii Crimeei, frumoşii munţi cântaţi de poeţi şi cântecele populare.

Ceeace simţim noi în clipele aceste, cu greu se poate tălmăci; noi care ne-am născut şi am crescut la poalele Munţilor Carpaţi, sau în sânul Munţilor Apuseni; noi care am trăit şi cunoscut vraja izvoarelor sprintene de munte, chemarea potecelor şerpuitoare şi freamătul codrilor din vad; noi care am rătăcit pe culmile înverzite ce se înfrăţesc cu norii şi prin poenile tainice şi fermecate cu flori şi cântec de păseri. Doar „Românaşului îi place sus la munte, la izvor..."

Ne vine să exclamăm ca odinioară oamenii lui Columb, când au zărit pământul, după ce au pribegit luni de zile pe întinsul neisărşit al Oceanului; „Pământ, pământ!..." Iar noi: „Munţi, iată munţii!..."

Închipuiască-şi cetitorul starea sufletească a bravilor noştri Vânători, cari, după multe sute de kilometri străbătuţi prin stepele nesfârşite, de o monotonie ucigătoare, au pus în sfârşit piciorul pe drumul ce urcă în minunate serpentine pe coamele munţilor însoriţi!

Ca pasărea în înaltul văzduhului şi peştii în adâncul apelor. Chiote de bucurie au făcut să răsune ascunzişurile văilor impădu-

rite, ca odinioară văile din Țară, când hăladuiau înapoia turmelor purtătoare de tălăngi.

În stânga noastră, paralel cu noi, alunecă greoaie, la mică înălțime, opt avioane germane de bombardament, cu pântecele pline de bombe. Se duc să le deșarte deasupra Sevastopolului.

Străbatem pante dulci, șerpuitoare. Alături, o grădină imensă cu pomi, împrejmuită cu un brâu de plopi înalți. Ingenioasă protecție împotriva vânturilor.

În stânga, peste o vâlcea, o priveliște uimitoare: pe coama unui deal, o stâncă gălbuie, lungă de vreun kilometru, cu creștetul teșit, tăiat în linie dreaptă și având aspectul foarte apropiat al unei cetăți. În peretele abrupt din față, câteva găuri mari, ca niște guri căscate, iar spre vârf o tăietură dreaptă, ca un brâu. Povești fantastice par a fi legate de această stâncă — cetate bizară.

Orășelul Karasubazar are multe din aspectele localităților orientale: străzi înguste, întortocheate, iar casele dela periferii cuibărite prin șanțuri. Localnicii, în cea mai mare parte Tătari, apoi Turci, Bulgari și ceva Greci. Cimitirul musulman la marginea orășelului, într'o răpă. Înspre partea de Răsărit, urmele unei moschee, care a fost odată foarte frumoasă.

Localitatea complect distrusă. Străzi întregi zac în ruină, distruse de bombe, mine și incendii. Lume nevoiașă și încă cu groaza în priviri scormonește molozul ce umple străzile, scoțând resturi de mobile, vesminte și alimente. Din mijlocul unor ruine fumegânde, câteva femei adună grâul amestecat cu țărână și cenușă, îl dau în vânt, ca să se aleagă, apoi îl toarnă în saci. Copiii așteaptă acasă o bucată de pâine. Orășelul vuește de sgomotul camioanelor militare. În aer, miros tare de tăciuni. În fața unei case dărîmate până în temelii, un câine jigărit schelălăe a pustiu.

*

La Comandamentul Brigăzii 1-a Mixtă Munte, Generalul Mihail Lascăr, în fața unei hărți, dă explicații asupra operațiunilor din ultimele zile. Fața-i palidă și ochii negri pătrunzători contrastează așa de tare cu părul prea de timpuriu albit. Te poți încredința dela prima vedere că ai înaintea ta un bărbat cu calități alese.

Colonelul Mociulschi, la rândul său, face câteva precizări. Între altele, stărue asupra rezistențelor izolate, sălbatice și cu totul lipsite de sens, ce le-au opus în munți partizanii ruși (un fel de franctirori) și cari au continuat să tragă în trupele noastre chiar și după ce au fost înconjurați. Ei luptau în grupuri izolate de câte 3—4 oameni. S'au găsit asupra lor multe arme luate dela noi în Basarabia, în anul trecut. Acești partizani ne-au causat pierderi simțitoare.

Acum, soldații noștri sunt pe litoral, dușmanul fiind distrus sau alungat spre Kerci. Înșiși Germanii au rămas uimiți de performanțele Vânătorilor Români dela trecerea munților. Ai noștri au fost primii cari au ajuns la mare.

Azi e zi de sărbătoare. Ziua Arhanghelilor Mihail și Gavril. Pe Comandantul Brigăzii 1-a îl chiamă Mihail și ca atare suntem invitații dânsului la masă. Atmosferă sobră. Bucatele bine pregătite. Strugurii de Crimeea sunt delicioși.

Generalul Comandant al Corpului de Munte are de spus câteva cuvinte de măgulitoare aprecieri la adresa Generalului Lascăr. Apoi câteva fraze despre Corpul de Munte:

„Am înțeles să las libertate de acțiune, căci nu e nimeni colecționarul inteligenței și experienței. Mai ales când ai de a face cu subalterni ca Generalul Lascăr".

Apoi: „Am înțeles să exercit comanda cu omenie". Cuvântul „omenie" are o rezonanță adâncă în sufletele noastre. Sau: „Cu o vorbă bună câștigi de 10 ori mai mult, decât cu una aspră". Semne de aprobare generală.

Nu zăbovim mult și luăm drumul spre Simferopol. Drumul e asfaltat și alergăm cu viteză mare. În 50 de minute suntem acolo. Oraș mare, cu străzi drepte și multe case frumoase. Pe străzi, un furnicar de lume. Foarte multe femei. Unele aproape elegante. Pereții localurilor publice zidiți pe dinafară cu saci cu nisip. Măsură de protecție împotriva bombelor. Multe edificii distruse și incendiate.

Dar luminile zilei se sting încetul cu încetul și noi trebue să ajungem de unde am plecat. Facem drumul înfors, aprinzând numai arareori farurile, ca să nu oferim țintă avioanelor inamice.

CONȚINUTUL:

1. Închinare . . . . . Pagina 3
2. Cuvânt înainte . . . . . „ 5
3. Drum spre front . . . . . „ 7
4. Peste Bug și peste Nipru . . . . . „ 11
5. Sosire . . . . . „ 17
6 Drum glorios din Munții Bucovinei în Munții Crimeii „ 23
7. La Nipru, contraatacuri și iarăși contraatacuri . „ 29
8. Malaja Beloziorka . . . . . „ 33
9. Eroi au fost, eroi sunt încă . . . . . „ 37
10. O zi și o noapte în „Teufels-Front . . . . „ 41
11. În șanțul blestemat . . . . . „ 49
12. Și un mic ghinion. . . . . „ 55
13. „Să nu uiți, camarade!“ . . . . . „ 59
14. Înțr'o după amiază cu viscol . . . . . „ 61
15. „Burlakii“ cântă și gem . . . . . „ 65
16. Oameni la casa sură . . . . . „ 69
17. Locuri unde soarele luceşte veşnic şi unde bubuie tunul „ 75
18. „Boje moi, Boje moi!“ . . . . . „ 81
19. Românașului îi place, sus la munte, la izvor... . „ 85